

Töö ja Tervis

Sotsiaalpoliitiline kuukiri

Eestimaa Haigekassade Liidu ja Sotsiaalse Arengu Eesti Ühingu häälekandja

Nr. 6

Juuni 1931. a.

VII aastakäik

Tellimise hind postiga:
aastas 100 senti
6 kuu peale. 55 „
1 „ „ . 10 „
Välismaale aastas 150 s.

Ilmub kord kuus.
Talitusja toim.: Tallinn, Tehnika 17, k.15
Telefon 428-35.
Tellimisi võtavad vastu kõik haigekassad ja postiasutised.
Üksiknumber 10 senti.

Kuulutuste hinnad:
1 lhk. kr.20.—
1/2 „ „ 10.—
1/4—6.— ja 1/8 lhk. „ 3.—
Teksti ees—50% kallim

SISU: 1) Ema- ja lastekaitse — L. Johanson. 2) Sotsiaalkindlustus — klassivõõlluse tulemus — Dr. A. P. Steinberg. 3) Haavadest (aseptilisest ja antiseptilisest ravimisest) — Dr. H. Jürgenson. 4) Lapsed orjadeks. 5) Suvekoloniide tähtsusest ja sisemisest korraldusest — Dr. H. Jürgenson. 6) Tartu üldhaigekassa Uderna suvekolonii. 7) Haigete vedu ja esimene arstiabi raudteel. 8) E. Haigekassade Liidu 9. kongressi protokoll. 9) Sotsiaalkindlustus välismail. 10) Tööpuudus. 11) Tervishoid. 12) Surma lõikus. 13) Maikuu sündmusi. 14) Pildid.

Seltskonna tegelased töötatööliste perekonda küllastamas.

A. Radakova.

Naisseltskonnategelane: Kallis pastor, miks on need inimesed nii kõhnad?
Pastor: Kõrgeaoline proua, nad on nii usklikud, et paastuvad aasta läbi!

Emaj- ja lastekaitse.

L. Johanson.

Emaj- ja lastetöökaitse küsimus tekis ühes tööliküsimusega ning püsib seni, kuni naine, kiskudes lapse oma rinnalt ja jättes ta emahooleta, on sunnitud müüma oma tööjõudu, et hankida eluülespidamist.

Juba kapitalistliku valmistusviisi algupäevist peale on ettevõtetel kaldumus olnud eestkätt kasutada laste ja naiste kui odavamat tööjõudu.

Inglise 1832. a. aruannetest leiame, et lapsed algasid kaevandustes tööd juba 4-ndast eluaastast peale, harilikult — 8-ndast eluaastast. Kuna nad pidid hoidma kaevanduse uksti, siis tuli neil kohal olla enne töö algust ja lahkuda võisid vaid peale töö lõppu. 6-aastased lapsed pidid lükkama söevaguneid, osa lapsi rakendati söe seljaga kandmisele. Lapsi koheldi toorelt ja julmilt. Tööpäev oli 10-, 12- ja 14-tunniline. Ametlikkude andmete järgi olid need töölapsete viletsasti riidetatud, puudulikult toidetud, elasid õhupuuduses ja nende lapsega möödus äärmises viletsuses. Neil oli kahvatunud ilme, nõrgad ja haiged silmad, kidur kehaehitus, kaelanäärmed pastetanud, naha haigused, asthma ja muud terviserikked. Ka kõlbliselt ja vaimliselt olid nad rikutud.

Zürichi aruande järgi kasutati läinud aastasaja algul 6-, 7-, 8-, 9-aastaseid lapsi kudumisevabrikutes, kus tööpäev kestis kella 5 homm. kuni kella ¼9 õht.

Tagajärg: laste keskel rohke haigestumine ja suur surevus, kidunemine, kõlbline ja vaimline laostumine.

Naised on alati võtnud osa tööstuslikust tööst. Iseäranis on nende tööjõudu kasutatud tekstiilvabrikutes, mitte ainult päeval, vaid ka öösel. Varem kasutati naiste tööjõudu ka kaevandustes — maa-aluses töös.

Herkner ütleb Belgia kohta:

„Vaesed tütarlapsed, kes töötavad kaevandustes, vaevalt saavad 15-aastasteks, kui juba on hukkunud.“

Thun toob Barmeni kudumise vabrikust näite, kuidas 13 tütarlast 10—14 eluaastate vahel said ülevaatajate loomikkuse ohvriks ning kandsid oma

perekondadesse hirmsaid nakkushaigusi.

Höve kirjutab: „Chemnitzi töörahvast vaevalt mõni üksik poiss- või tütarlaps, kes üle 17 aasta vana, on rikumata.“

Noorpõlv on rahva tulevik. On tähtis, missugune see noorpõlv tervislikult, vaimliselt ja kõlbliselt on.

Rahvuse jõukus ja jõud oleneb tervest, elujõulisest rahvast.

1890. aastal ütles isegi Saksa keiser töökaitse kongressil: Sünnitajate kaitse on tihedalt seotud tütutervenemisega. Seepärast ei või rahalised arvestused sarnases põhiküsimuses osa etendada.

Naiste tööjõu vabrikutes kasutamise tõus toob kaasa laste surevuse tõusu, haigustuste levinemise, mis põhjustavad enneaegseid ja surnultsünnitusi.

Laste surevus oleneb rahva üldistest elutingimustest, ja just ka tööliste elutingimustest, kuna see rahvakiht annab suurema lastesurevuse protsendi.

Rahva heakäekäigu, sotsiaalse olukorra ja laste surevuse vahel on seadusepärane vahekord.

Tööpalga suurus, elukallidus, toitlusolud, tööturu seisukord, korteriküsimus — need on kõik nähted, mis seotud praegusaja valmistusviisiga ning avaldavad mõju kas otsekohe või kaudselt laste, eriti imikute surevusele.

Lapsed, eriti väetid, on praeguses ühiskonnas kõige suuremaiks kannatajaks.

Turul valitseva võistluse raskus, kõik tööpuuduse hädad, tööjõu kasutamise süsteem — avaldab neile oma mõju.

Raskete elutingimuste ja viletsate sotsiaalolude eest maksavad lapsed kõige kõrgemat hinda — oma eluga.

Mida vähem kindlustatud eluülespidamisega ta vanemad, seda vähem võimalusi on lapsel — pageda teda varitseva surma küüsisist.

Vaeste, kehvikute ja tööliste raiioonides, perekondades on laste surevus suurem kui teisel.

Seal, kus inimesed surutud kitsastesse korteritesse, tervishoiuvastastesse, õhuta, valguseta ja niiskettesse tubadesse — on surmal rohke lõikus.

See kõik on tõestatud rikkaliku statistikaga.

Andmed näitavad, et näiteks Berliini tööliskvartaalis suri aastas 1000 vastündinud lapsest 346, jõukas Berliini Friedrichstättis aga 148.

Pariisi tööliseslinnades on surevus 25—30%, jõukas 5—7%, kuna Pariisi väetikeste keskmine surevus 15%.

Rahvakihtide järgi oli väetikeste surevus kõige väiksem kuninglikkudes ja kõige suurem tööliste perekondades.

Westergaardi järgi 1841—90 a. suri kuninglikkudes perekondades 100 vastündinu kohta 6,4 kuni aastast ja 12,3 kuni 5-aastast last. Juristide, vaimulikkude ja teiste jõukate kihtide perekondades suri väeteid 7,4 kuni 8,7 — 100 kohta, *Bohmerti* andmetel Inglise aristokraatide perekondades 100 väeti kohta 7—8,3. Tööliste perekondades on väetite surevus 100 kohta 30—50%, mürgiste tööalade, nagu elavhõbeda, tinavalge, fosfori jne. tööstuse tööliste väetite keskel 65—75%.

Saksa arst *Roth*, tööliste sanatooriumi juhataja, ütleb, et 100 naistöölisest, kes sanatooriumi ravimisele saadetud, on 75 haigestumise põhjuseks ületöötamine.

Põhja-Ameerika ühendriikide uurimused tõendavad, et naiskutsetöölise keskel on tuberkuloosi surevus kaks korda suurem, kui nende abielunaieste keskel, kes kutsetööst vabad.

Lapsesünd ei ole töölisperekonnas sageli mitte rõõmuks, vaid toob juure uusi muresid.

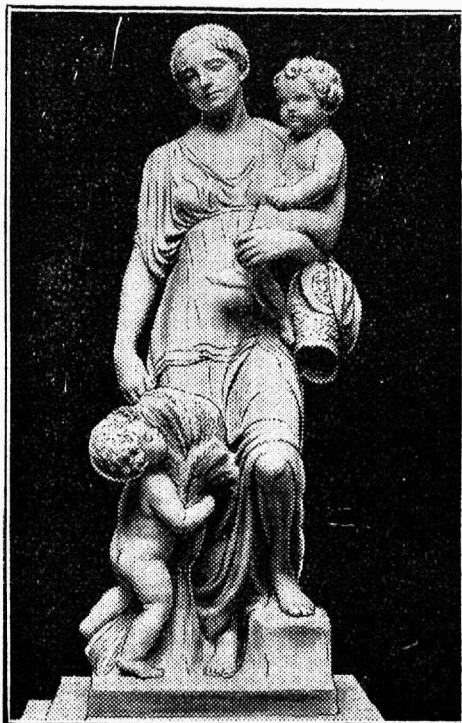
Naistetöö ei ole võitnud mitte ainult üheõigusluse meestetööga, vaid on hakanud seda isegi väljasuruma. Naine on võitnud omale seisukoha füüsilises ja vaimlises töös, et seda positsiooni hoida, peab ta ohverdama oma emakutse.

Riigivõim, kui ta tähelepanu juhiti sellele, missugustes oludes naised ja noored peavad töötama ning missugused tagajärjed sellel on, oli sunnitud käsitusele võtma sotsiaalpoliitilisi vahendeid laste ja naiste töö, ema ja lapse kaitseks.

Tänapäevani on suures jaos riikides ema ja lapse kaitseks ja allealiste töö kaitseks maksuma pandud seadused.

Rahvusvaheline töökonverents on vastu võtnud selle küsimuse kohta konventsioone, mis seadustega paljudes riikides ellu viidud.

Laste- ja naistetöö tingimusi on tunduvalt parandatud.

Prof. Limburg.

Ema.

Ka nüüd on ettevõtjatel kalduvuseks kasutada naiste- ja allealiste tööjõudu. Töö mehaniseerudes saab paljudel aladel mehe kui tugevama tööjõud ülearuseks. Võistlusel eelistatakse naise tööjõudu, sest see on odavam.

Fordi vabrikust on pärit järgmine näide:

Meestööline, kes oli töötanud seal hulk aastaid ja sai 6 dollarit 80 centi päevas, vallandati. Temale enam tööd ei leidunud. Ta naine läks samasse vabrikusse tööd otsima ja ta asetati mehe kohale, kuid talle määrati pool sellest palgast, mida mees sai.

Nii sünnib see nüüd igalpool.

Eestis pole andmeid kõigi ettevõtete kohta. Inspektsiooni aruande järgi oli tööstusettevõtetes 1. juulil 1923. a. — 14.151, 1. juulil 1929. a. — 17.141 nais-

töolist. *Allaealisi* mehi oli tööstuses töös 1923. a. — 220, 1929. a. — 477, kuid *allaealisi* naisi 1923. a. — 637, 1929. a. — 1198.

Nii kasvab ettevõtetes naistööliste arv.

1929. a. andmetel oli suurtööstuses keskmine tasu tunnis meestel 34,4 senti, naistel 21 senti, see on — enam kui $\frac{1}{2}$ võrra väiksem.

Prantsusmaal tegi enne sõda naistöö 20 protsenti, kuid 1930. a. — 40% üldisest töömassist. Umbes sarnased on andmed ka Inglismaal, Saksamaal, Tšehhoslovakkias ja mujal. Iseäranis on asetatud naistööjõud ka sarnastele tööaladele, nagu lennuvarustuse, lõhkeainete jne. valmistamine, üldse sõjatööstus. Siht on selge: sõjapäevil on naised vilunud töölisteks, keda ei mobiliseerita.

10-s riigis on naistööliste töönaädal fikseeritud 50 tunniga, 30-s pole piiratud. Jaapanis töötavad 55 protsenti naistöölistest 10—12 tundi päevas. Reas riikes on formaalselt 8-tunniline tööpäev.

Prof. *Schwarzi*, Hamburgi rahvatervishoiubüroo direktori andmetel on laste surnultsündimisi tööstuslike töö naistööliste juures 5 korda enam kui teiste rahvaklasside naiste juures. Tuberkuloosi haigestumine on Saksamaal viimase 2 aasta jooksul tõusnud 88 prots.

Ei saa ära hoida naiste väljumist kodust ja valgumist vabrikutesse. See pärast, et kaitsta naise kui ema ja ta lapse tervist, on tarvis käsitusele võtta niisugused sotsiaalsed vahendid, mis võimaldaksid naisele, ilma et ta kaotaks oma majanduslist iseseisvust, olla ka terveks emaks.

Selleks on tarvis kohandada naiste tööaega ja töötingimusi, samuti *allaealiste* tööaega ja töötingimusi eraldi vastavalt tervishoiunõuetele. See on töökaitse seaduste ülesanne.

Peale selle on tarvis naistööliste garanteerida lapse sünnitamise tervise tingimusi, võimaldada lapse eest hoolitsemist ja väetikeste toitmist.

Sotsiaalseadustega tuleb kaitsta naisi sarnaste tööde ja valmistusalade eest, mis naise organismile kahjulikud.

Lapsele tuleb võimaldada eluülespidamist ja terveid elutingimusi.

Kuidas on Eestis neid nõudmisi täidetud?

Vastavalt rahvusvahelisele konventsioonile pandi 1924. a. maksma seadus laste, *allaealiste* ja naiste töö kohta tööstusettevõtetes. (R. T. nr. 68 — 1924.) See seadus ei lähe kuigi palju lahku endisest Vene seadusest.

Selle seaduse (§ 2) järgi lapsed alla neljateistkümnepäevaste aasta ei või teenida ehk töötada avalikkudes või eratööstusettevõtetes või nende kõrvalasutustes. Keelatud on kuni 14-aastaste laste viibimine neis tööasutuste ruumides. Koolisunduse alla kuuluvad lapsed, kes neljateistkümnepäevaste aastat vanaks saanud, võivad töötada neis ettevõtetes ainult koolitöö vaheaegadel ja maakonna- või linnakoolivalitsuse loaga.

Kuni 15-aastaste *allaealiste* tööjõu tarvitamine ei ole lubatud tervel real tööaladel, mis kahjulikud noore tervisele.

Allaealistel kuni 16. eluaastani ei ole lubatud tapamajades, loomanülgimise- ja soolikatetööstuses töötamine ja viibimine, *allaealistel* kuni 17. eluaastani ja naistel ei ole lubatud transmissiooni juures sarnased tööd, nagu nende määrimine, puhastamine, parandamine, õmblemine, rihmade, nõöride ja kettide pealepanemine. Kuni 16-aastaseid *allaealisi* ei või jõumasinate juure tööle lasta. Nende viibimine ilma täiskasvanuteta ruumides, kus asuvad jõumasinaad, on ka siis keelatud, kui nad nende juures ei tööta.

Allaealisi alla 18 aasta ja naisi ei lubata võtta tööle maa-alustes kaevandustes. Raskuste tõstmisel ei ole lubatud tarvitada raskejalgsete naiste ja alla 16-aastaste *allaealiste* tööjõudu.

Tööaeg on *allaealistel* kuni 16 eluaastani tekstiiltööstuses kuni 6 tundi ja teistel tööaladel kuni 6 $\frac{1}{2}$ tundi.

Allaealisi kuni 17-nda eluaastani ei tohi lasta ületunde teha. Äsja vastuvõetud meistrite ja õppinud tööliste seaduse järgi on õpilastel, vanaduse peale vaatamata, ületundide tegemine üldse keelatud.

Allaealisi kuni 16. aastani ei või lasta pühapäevadel ja pühadel töötada, kuni 18. aastani ei või lasta ilma vaheaegadeta üle 4 tunni järgimööda töötada.

Alla 18-aastastel on öötöö keelatud, misjuures 17—18-aastaste kohta on tehtud mõningad erandid.

Ka naiste öötöö on keelatud üheteistkümne tunni jooksul, ühe töövahetuse juures kella 9 õhtul kuni kella 5 hommikul, kahe ja enam vahetuse juures õhtul kella 10 kuni kella 5 hommikul. Ka siin on mõned erandid, mis põhjustatud õnnetuste või ülesaanata juhtudega, tooresainete jne. rikkimine-kuga.

Selle seaduse suurem puudus on see, et ta ei käi kõigi ettevõtete kohta, kus alaealiste tööjõudu kasutatakse. Puudutab vaid tööstuslikku tööd.

1921. a. vastuvõetud põllutöölaliste tööaja ja palgaolude korraldamise seaduse § 3 on öeldud, et lapsi alla 12 aasta on keelatud põllutöölisena tarvitada. Alaealisi kuni 16 aastani võib tarvitada ainult hädaabitööde juures: karjahoidmine väikemajapidamistes, peenarde kittumine, loovõtmine ja teised kerge-mad tööd. Koolisunduse alla kuuluvate alaealiste tööjõudu võib tarvitada ainult koolitöö vaheaegadel.

Emakaitset sisaldab tööstusliku töö seaduse § 312, mis määrab emadele toetuse järgmiselt:

Sünnituse puhul antava abiraha suurus määratakse kassaliikme *poole* kuni terve töötasu piirides. Seda abiraha antakse: rasedatele — kahe nädala jooksul enne sünnitust ja sünnitajatele nelja nädala jooksul peale sünnitamist.

Sama seaduse alusel saavad sünnitajad naistöölised ja -teenijad hinnata arstiabi ja sünnitusabi.

26. märtsil 1929. a. vastuvõetud kriminaalseadustiku § 350 järgi tööstusettevõtte juhatajat või ta asemikku, kes süüdlane selles, et ta ei täitnud seaduse või sundmääruse eeskirju, mis antud laste, alaealiste ja naisisikute töö alal nende tervise ja julgeoleku kaitseks, karistatakse:

arestiga mitte üle ühe kuu või rahatrahviga mitte üle 100 krooni.

Sama karistuse alla langeb põllumajapidaja, kes süüdlane selles, et ta ei täitnud seaduse või sundmääruse eeskirju, mis antud laste või alaealiste töö kohta nende tervise või julgeoleku kaitseks.

§ 355 järgi Töölise haiguse vastu kinnitamise seaduse alla kuuluva tööstusettevõtte juhatajat või ta asemikku, kes süüdlane selles, et ta teadvalt las- kis sünnitajat, kes oli haigekassa osa-

nik, tööle enne 4 nädala möödumist, arvates sünnitamise päevast, karista- takse:

Arestiga mitte üle ühe kuu või raha- trahviga mitte üle saja krooni.

Vastavaid karistusnorme sisaldab endine Vene seadus, mis uuega aseta- takse.

See on maksev vaid tööstuslikus töös. Suured kategooriid Eesti töölisi on hai- guse vastu kindlustamata. Seepärast peavad paljud kehvad leppima hoole- kandeseaduse alusel saadava pisku toe- tusega. Hoolekande seaduses käsitab terve III peatükk laste ja allealiste kaitset.

Naine tüüri-ratta juures.

§ 42 järgi puudustkannatavaile ra- sedatele arsti- ja ämmaemandaabi and- mise eest enne sünnitamist, sünnita- mise ajal ja pärast seda, samuti nende paigutamise eest tarviduse korral sün- nitusasutustesse on kohustatud hoolit- sema abivajaja elukoha valla-, alevi- ja linnavalitsused, kuid selle linna-, alevi- või vallavalitsuse kumul, kes kohustatud hoolt kandma puudustkannataja eest.

Sünnitusasutised on kohustatud vas- tu võtma sünnitajat igal juhtumisel, kuna kuludekatmise küsimus pärast lahendatakse. Sünnitajad jäävad sün- nitusasutustesse niikauaks, kui arst selle tarviliku leiab.

Emade nõuandekohtades antakse ta- suta arstiabi ja nõu puudustkannata- vaile naisterahvastele enne ja pärast sünnitamist.

Väljaspool sünnitusmaja ja varju- paika asuvad puudustkannatavad emad,

kes toidavad rinnapiimaga oma kunni kuuekuuseid lapsi, samuti üheksandat kuud raskejalgsed puudustkannatavad naisterahvad on õigustatud hoolekande seaduse § 44 alusel saama arsti ettekirjutuse põhjal maksuta arstirohte ja sidumismaterjale, samuti toiduaineid, nagu piima, suhkurt, jahu, tangu jne. hoolekandekogu poolt kindlaksmääratud arvul nende eest hoolt kandma kohustatud valla-, alevi- või linnavalitsuse kulul, kuid nende elukoha valla-, alevi- või linnavalitsuselt.

Seaduses on ettenähtud ka rinnalaste- ja emadekodudesse paigutamise kord.

§ 29 järgi võetakse hoolekande alla iga laps, kelle ülalpidamise või vaimlise, kõlblise või kehalise arenemise eest keegi ei hoolitse või see hooletusse jätetakse, nii et hädaoht ähvardab lapse arenemist või elamisvõimalusi. Hoolekande alla võetakse ka lapsed, kelle eest hoolitsenud isikud, kes ei ole selleks kohustatud, ja keelduvad edaspidisest lapse eest hoolitsemisest.

§ 36. Vastava hoolekandekohtu (maal — valla-, linnades — vaestelaste-kohtu) otsuse põhjal võetakse ära laps vanematelt, eestkostjatelt või teistelt isikutelt, kelle kasvatada on alla 18-aastane laps, kui vanemad, eestkostjad või kasvatajad:

1) kõlvatumalt elavad, lapse hoole- tusse jätavad või teda kõlvatumalt kasvatavad, nii et laps võib hukkuda vaimliselt, kõlbliselt või tervisliselt, või kui nad saadavad lapse kerjada;

2) last piinavad, hoolimatult peksavad, temaga julmilt või nõnda ümber

käivad, et see hädaohtlikuks võib saada lapse vaimlisele, kõlblisele või kehalisele edenemisele või tervisele.

Hoolekande seaduse lähem ülevaade ei kuulu käesoleva kirjutise raamidesse.

Emade ja laste kaitseks on, teiste riikide eeskujul, tarvilikud:

Töökaitse seaduse ulatuse laiendamine kõigi naispalgatöölise ja allealiste palgatöölise kohta, samuti haiguse kindlustuse seaduse ulatuse laiendamine. See seadus peab võimaldama emale enne sünnitamist 6 ja peale sünnitamist 8 nädalat eluülespidamist, et ta võiks toita oma last ja hoolitseda ta eest. Sõimed ja lastekodud vabrikute juures ja vabrikute raioonides on tarvilikud.

Et ema ja vaenelaps perekonnatoitja surma järele ka eluülespidamisega kindlustatud oleksid, selleks on vastavad sotsiaalkindlustuse, leskede ja vaestelaste kindlustamise seadused maks- mas üle 40 riigis.

Ema ja lapse kaitseks on tarvilik ka vallaslaste kaitse seadus.

Ükski riik pole saanud teisiti, kui on seadustega pakkunud emale ja lapsele kaitset, iseäranis ka töös. See on põhjendatud statistikaga ja uurimustega.

Ema ja lapse, naiste ja allealiste töö- kaitse ja sotsiaalkindlustuse puudulik- kus tasub ennast kätte — haiguste ja pahede tõusuga, surevusega ja kiduvu- sega.

Et rahvas terve võiks olla, selleks on tarvis elu- ja töötingimusi kohandada — tervishoiu nõuetele.

Ema ja laps vajavad kaitset.

Sotsiaalkindlustus kui klassivõitluse tulemus.

Dr. A. P. Steinberg.

Töölise katsed endid kindlustada töötasu kaotuse kõigi juhtude vastu vastastikkuse abiandmise alusel ja kutseühingute kaudu, — annab vähe tule- musi.

Kuigi vastastikune kindlustusviis väl- jamaal laialt levinenud, siiski ei või see rahuldada töölisi. Esiteks, mitte kõik töölised ei saa kõrgete maksude pärast olla vastastikuste abiandmise kassade liigeteks, teiseks, kindlustuskulud on

seevõrd kasvanud, et kassade sissetu- lekud selle kattteks ei ulata.

Kui klassivõitluse protsessis oma ül- dise seisukorra parandamise eest töö- lisklass 19. aastasaja esimesel poolel tuli äratundmisele, et töölise kindlus- tamise on riik ja ettevõtjad kohusta- tud oma kanda võtma, — siis töölised püstitasid nõudmise, et tulevad maksma panna kindlustusseadused, mis sundus- likud ettevõtjaile.

Kuid alles 19. aastasaja lõpul, tööliikumise surve, valitsused üksteise järgi olid sunnitud andma seadusi tööliste sunduslikuks ja riiklikuks kindlustamiseks.

Läinud aastasaja 60—70 aastatel hakati andma seadusi ettevõtjate vastu kohta õnnetusjuhtudel töölistega.

Mida enam kõvenes tööliikumine, tugevnesid kutseühingud ja teravnes proletariaadi klassivõitlus, seda kiiremini tuli riigivalitsustel arendada ja parandada sotsiaalkindlustuse korraldust. Riik ja ettevõtjad pidid võtma tööliste kindlustusekuludest osa oma kanda. Peale haiguste ja õnnetuste vastu kindlustamise proletariaat visas võitluses kisu valitsustelt — sundusliku kindlustuse invaliidsuse ja vanaduse puhuks, surma korraks, siis emade kindlustamise, lõpuks ka tööpuuduse vastu kindlustamise.

Saksamaal anti 1883. a. esimene seadus tööliste haiguste vastu sunduslikult kindlustamiseks, mille alusel loodi kindlustusorganid — haigekassad. Saksamaa eeskujul teostati järjekindlalt sotsiaalkindlustus teisteski Lääne-Euroopa riikides.

1884, 1899, 1911. aastatel anti Saksamaal seadused õnnetuste, invaliid-

suse ja vanaduse vastu, leskede ja vaestelaste kindlustamiseks. Austrias teostati kindlustamine 1888. a., Ungaris 1891. a., Norras 1909. a., Inglismaal 1911. a., Rumeenias 1912. a., Hollandis 1914. a. jne.

Venemaal revolutsioonilise ja streigi liikumise ning tööliste nõudmise mõjul anti 1903. a. seadus ettevõtjate vastutavuse kohta õnnetusjuhtudel töölistega. Kuigi see seadus pole kindlustamine otsekohe ses mõttes, kuid ettevõtja vastutuse põhimõte siiski tunnustati. Alles tööliste nõudmiste surve, peale Leena mahalaskmisi ja streigilaine tõusu, 1912. a. pandi Venemaal maksma haiguste ja õnnetuste vastu kindlustamine.

Tulles klassivõitluse hädaohtlikkudel momentidel vastu tööliste sotsiaalkindlustuses, kodanlus nägi selles osalt ka vahendit, mis pehmemad klasside vastolusid, vahendit, mis soodne tööliste klassiteadvuse uinutamiseks.

Võitlus, mis tekkinud proletariaadi ja kapitalismi vahel palgatööliste täieliku kindlustamise pärast ettevõtjate arvel, võitlus täieliku sotsiaalkindlustuse teostamise eest kestab edasi ka tänapäeval, kuigi kõigis mais kodanlus tegutseb sotsiaalseadlusandluse piiramiseks ja vastu.

Haavadest (aseptilisest ja antiseptilisest ravimisest).

Emade päästja.

Dr. Herm. Jürgenson.

Haavadest ning nende üldravist rääkides tuleb arvestada õige mitmesuguste asjaoludega:

1) Missuguse vahendiga ehk riistaga on haav löödud ehk tekkinud,

2) missugused elundid on haavamisel viga saanud,

3) millised bakterid ehk haigusidud on haavamisel haavasse sattunud,

4) kas osutub haavatu naiseks või meheks, lapseks või raugaks,

5) kas ei kannata haavatu juba pärvusliselt kergesti verejooksudele viivate haiguste all (n. n. haemorraagilise diateesi haigused, hemofilia jne.), ka puhtraasilistel iseäraldustel ja kliimaatilistel momentidel oleks siin

mõnel korral mõndagi kaasakõnelda.

Üldiselt võivad haavad tekkida väga mitmesugustel põhjustel:

1) Mehaanilistel ehk traumaatilistel põhjustel,

2) termilistel (kuum, külm) ja elektritoime põhjustel,

3) keemilistel (mürgid) põhjustel,

4) haiguslistel põhjustel siseelundites (maohaavad jne.) ehk naha pinnal, näiteks veenilaiendilised haavad (varices) säärtel, millised on arstitavad operatiivselt.

Haavade ravimisega selle rohkem laiaulatuslisemas mõttes puutuvad kokku seetõttu mitte üksi haavaarstid, vaid ka silma-, nina-, naiste- jne. eriarstid,

sõnaga kõik need arstid, kellel ühes või teises suunas tuleb tuttav olla operatsioonide tehnikaga.

Mehaanilistel ehk traumaatilistel põhjustel (terariistad, püssikuulid) saadud haavad kuuluvad muidugi kirurgide kompetentsi, *keemilistel ja termilistel* põhjustel tekkinud haavad tuleb arvata aga juba internistide tööalasse jne.

Mehaaniliselt saadud haavad tulevad asetada erigruppidesse, kusjuures nii mitmeti, kui areneb üldiselt haavade spontaanne paranemine, nii mitmeti ka võetakse ette nende eriravi, kas radikaalne või jälle konservatiivne.

Tavaliselt tuleb nimetada järgmisi haavu: 1) *lõikhaavu*, 2) *torkhaavu*, 3) *raidhaavu*, 4) *rebitud haavu*, 5) *muljutud haavu* ja 6) *püssi kuulidest saadud haavu*.

Kui haav värskel, see on — haavatu esimese 24 tunni vältel arsti poole tuleb, haava veered seks küllalt siledad ehk neid võimalik on siledaks teha, siis ömmeldakse tavaliselt haav kinni. Kuid kõike seda tehakse sel korral, kui seks olemas on mõningaid põhjusi, et haava pole sattunud kardetavaid mikroobe (kangestuskrambi — tetanuse — haigust-tekijaid, edasi mädabaktereid jne.). Korralikkusest kinni hoides tuleks õieti igale haavatule pritsida kehasse ka kangestustõve vastast seerumit kangestuskrambi igajuhuliseks haiguse ärahoidmiseks.

Kui haava kohe võib pärast seda kinniõmmelda, siis kasvab ka haav kinni puhtalt, esimeses järjekorras (*per primam intentionem*).

Koguni teist pilti pakuvad rebitud — muljutud haavad, kus haava paranemine võtab pikka aega, haav paraneb, aeg-aeglaselt ka mädanedes (*per secundam intentionem*).

Edasi võib näiteks püssikuulist saadud haav niiõelda *verevorbi*, *koorikese* all paraneda. Kuuli sissemineku kohal (sissemineku koht on väiksem väjamineku kohast) tekib haavamisel verejooks ja sellest verevorp, verekork, mille all kasvab haav ka kinni.

Lihtsateks võib sarnaseid haavu nimetada, milliseid võib kohe kinni õmmelda, komplitseerituteks aga sarnaseid haavu, millised paranevad mädanemisega.

Igat haava kirjeldades, tuleb meil

märkida järgmist kolme lähtekohta: 1) *verejooksu haavast*, 2) *valu* ja 3) *haava irvest*, irdadest otstest meile vastuvaatavast pildist, seisukorrast.

1. *Verejooks*. Üldiselt on meil teada, et südamest verd toovatest veresoontest, see on arteritest purskab välja helepunane veri, kuna tõmbesoonte veri voolab aeglaselt ja on värvilt tumedam ning tõmmukam.

Kuid haiguste (ja mürgituste) korral on siin juba väljavõtted.

Nimetame asphyxia't (s. o. hingamise seismajäämist) ehk kloroformi mürgitust, kus tuiksoonte veri muutub mustavärviliseks. Edasi shoci korral võib tuiksoontest väljavoolav veri koguni mitte tuigatagi. See võib sündida ka sel kombel, kus inimene lihtsalt minesut suure verekaotuse (vererõhu langemine seetõttu) tagajärjel. Kuid tõmbesoonte sopplaienditest haavadest säärtel, reitel, võib veri mitte üksi nriseda, vaid tuigatagi (inimene seisku püsti).

2. *Valu*. Kõige valusamateks osutuvad haavamised, kus vigastada saavad suured ergud (ergutüved) ehk sarnased kohad inimkehal (näpuotsad), kus palju närve on. Edasi, ärritatud ehk jälle uimastatud (alkoholi uimastus) seisukord osutub samuti siin tähtsaks.

Haavamisel puutuvad läbilõigatud erguotsad kokku 1) nii purustatud kudedega, 2) kui ka haavasse ulatuva välisõhuga, mis sünnitavad üheskoos valutunnet.

Haava kinniõmblemine on paremaks vastuabinõuks *haava valu* vähendamiseks. Edasi vajab haavatud kehaosa kiiresti ka puhkust.

3. *Haava irvest*, irdadest otstest vastuvaatavast pildist rääkides, tuleb mainida selle mitmekesisust. Haava irvel on siis palju „vastuhelget“, kui haav sügav ja küllalt suur. Kui koe all vähe rasvakudet, siis on haava irve õige väikene (näiteks peopesal, jalatalla all), kuna rohkesti teda on kudedel, millistel elastsust ja venivust palju on (haavad kõhu peal jne.).

Lõikhaavu tuleb pidada kergeteks, kui nad ei riiva mõnd väga tähtsat elundit või nendega kehasse ei ole sattund mingeid teisi pisilasi. Nende abiandmisel ömmeldakse nad värsketena kõigepealt kinni.

Torkhaavad lähevad lahku lõikhaavade-
vadest. Siin ei lõigata niivõrra kudet,
kuivõrra lükatakse neid üksteisest eem-
male. Kui torkhaava on tekitand aga
terasriist, siis osutub ta ühekorraga
lõik- ja torkhaavaks. Viimaseid teki-
tavad püssitikut, floretid jne. Tavalis-
tel torkhaavadel pole mitte aga suurt
verejooksu, koed saavad just siin peam-
iselt eemale rõhutatud.

Prof. F. Rein (Moskva) räägib
ühest juhusest, kus sissetorgatud nõel
kehasse sattudes rännanud kehas, kuni
ta südame lihaksesse jõudnud ja seal
peatuma jäänud, ilma et oleks sünni-
tand haigele erilist valugi.

Rebitud ja muljutud haavu näeme
õige tihti igapäev, nende paranemine
võtab pikka aega, sest pole võimalik
(ääred on laiali) neid kohe kinni õm-
melda.

Hammustatud haavu saadab mõnelgi
korral mädanemine, hullu koera ham-
mustus nõuab muidugi eriarstimist.

Püssikuuli haavad. Tänapäeva püssi-
kuulid võivad läbistada inimesi kilo-
meetrite tagant: 4 kilomeetri kauguselt
võib inimest läbipuurida püssikuul.
Rasketeks muutuvad just need püssi-
kuulidest saadud haavad, milliste kuu-
lide otsad nürivad, nagu jahimeestel
neid leida võime ja millised olid kuulid
dumm-dumm. Ka teeb koledat hävi-
tustööd see kuul, mis sattub mõnesugu-
sesse elundisse, millises mõnda vede-
liku on, näiteks makku, kõhtu, mis täi-
detud söögiga, põiesse, maksa, ajusse
jne.

Haavamised võivad kord raskemad,
kord jälle kergemad olla, kõik oleneb ka
nendest põhjustest, kas verejooks (ke-
hast välja või kehasse) jääb peagi seis-
ma või tuleb seda sulgeda juba lõikuse-
teel. Verdseismapandavat verevorpi
(hüüristus) nimetatakse *trombiks*. Kui
tükkikene veretopisest (embol) aga ve-
resoone seinast on lahtipääsenud, siis
võib ummistada ta kopsu ja südameva-
helist vereringvoolu ja selle teed, mille
lele järgneb siis ka äkiline surm.

Haavamistele võivad järgneda *mi-
nestus* ja *shoc*.

Minestuse põhjuseks on asjaolu, et
veri peajust suurel määral äravoolab,
järgneb aju verepuudus, millele kaasas
käib meelemärkusetus. Nahk kattub
higikorruga ja muutub kahvatuks, ini-

mene tunneb õhupuudust, hingab kord-
kaks sügavalt ning langeb seejärel tar-
retanud vaatega pikali. Silmaterad ei
reageeri valgusele, nad on suurenenud,
hingamine harvenenud, pulss kiirene-
nud.

Kardetavamaks nähtuseks tuleb juba
ergupõrutust ehk *shoci* pidada. Ta tek-
kib sarnasel korral, kui vigastada on
saanud suurem ergutüvi ehk ergusilm.

Shoc avaldab end tavaliselt kahes
vormis: 1) kas *torpiidses*, *apaatilises*
vormis või 2) *erutavas* vormis.

*Millal tuleb vanaduse kindlustus?! Kui
kaua peame veel kerjama ja nälgima?!
F. Plachy. (Das kleine Blatt)*

Apaatilise shoci juures lamab haige
laual ükskõikselt, mitmekordsetele kü-
simustele vastab tahtmatult, apaatselt.
Pilk on haigel liikumatu, silmaterad
laienenud, südame töö-tegevus nõrge-
nenud, nahapind kogu ulatuses on kat-
tunud külma kleepuva higiga, nagu
valge, kahvatu, raskemal juhul juba si-
nakas. Pulss on harv, vaevalt tuntav,
korratu, hingamine harv ning pinna-
pealne, tihti tekkib okse ja tahtmatu
urineerimine ja väljaheidete äraminek,
kõhu lahtiolek. Temperatuur laskub
36°-st allapoole. Meelemärkus on siiski
alalhoitud, sest nagu öeldud, haige vas-
tab, ehk küll pealekäämist tõttu, ikkagi
küsimustele: aju tegevus on üksi aeg-
lane, väga lodev. Torpiidset *shoci* vor-
mi näeme õige sagedasti.

Hästi harvem tuleb ette *shoci* *erru-
tav* vorm. Siin näeme mõningaid eri-

nevaid nähte. Seda shokki iseloomustab tugev errutavus vastandiks endisele apaatilisele, ükskõiksele meeleolule. Haige hoigab kõvasti, on tugevasti erutatud ja täielikult rahutu. Puls vastandiks apaatilisele shocile, on väga kiire (ja ühekorraga ka nõrgajõuline), hingamine väga tihenunud, kuigi pinnapealne. Nägu, vastandiks apaatilisele shocile, kus nägu valge, kahvatu oli, on üleni punane, haige muutub niivõrra taltsutamatuks, et võib igal ajal voodist välja hüpata, end surmata jne.

Mõlemad shoci vormid võivad ka üksteisesse üle minna: nii teame, et shoci apaatiline vorm hiljem erutatavasse õige tihti ülelähleb, erutatava shoci haigusnähetes võivad jälle ilmsiks tulla vaheajad, millised kannavad apaatse shoci haigusnähte ilmet, kuna uuesti end maksma paneb shoci erutav vorm.

Shocile võib järgneda väga kergesti surm. Tihti ei olegi võimalik äramäärata, kas kutsus surma välja shoci juures vigastada saanud suurem ergutüvi või ehk ühekorraga olnud suur (kehast välja) verejooks, seega verekaotus. Knoc-out löögid tekitavad shoci aga, nagu teada, ilma verekaotuseta.

Juhusel, kus haige elama jääb, kaovad shoci nähted paari tunni järele.

Millega tuleb shoci ilmsikstulekut seletada. Ülesseatud on juba terve rida teooriaid. Mehaanilisel välismõjul tekib arvatavasti siin halvatus meie veresoonte sees asuvates liikumapanevates erkudes. Nimelt löögi tagajärjel näiteks rinna alla n. n. (Dempsey maksalöök) saavad tundeergud tugevasti kannatada, mis loomusunnilt väljakutsus juba veresoonte liikumapanevates erkudes ka halvatus. Sedapuhku hakkab südamest ja peajust siia rohkel arvul verd ära voolama, tõmbsooned, just eriti kõhukoopas, hakkavad tugevasti laienema. Vere äravoolamisega, vere vähenemisega vastavatest elunditest tuleb seletada ka viimaste aeglast tegevust (peaaju töötab nõrgalt apaatilise shoci ajal), korratusi südame ja hingamise tegevuses, kahvatust näol jne. Ka ehmatuse ja hirmu, mis käib shoci ees, aitab kõigele ülalnimetatule kaasa.

Shoci puhul tulevad haige ümbrusest kõik ärritused (inimesed, teravalgus.

uulitsa lärm jne.) eemaldada. Haige asetatagu nii, et pea asuks pisut kehast allapoole: seega voolab peaja juurde (apaatiline choc) rohkem verd. Muretsetagu haigele rohkem soojust, ümbritsedes teda (apaatiline choc) sooja pudelitega jne. Vabastatagu haige kraedest ja kõikidest muudest takistustest, et võimaldada talle vabamat hingamist, rinnakasti tegevust. Kui haige toibuma hakkab, siis ainult antagu talle kõvat kohvi ehk hiinateed, kui ta verd kaotanud, ka soolast vett. Kutsutagu kohe arst, kes annab veel lisaks ka teisi näpunäiteid.

Haavade ravimiseks said ainult möödunud sajandil ülesseatud põhimõtted, millistel on eluliselt saatusline tähtsus. Operatsioonide ettevõtmisel arvestatakse tänapäev järgmiste asjaoludega, milliste peale ei teadnud ühe sajandi eest tulla ükski geniaalne inimene ja talent. Nimelt arvestatakse järgmiste üksikpunktidega: 1) *kas arstirüstad, millega opereeritakse, osutuvad steriilseteks*, see on absoluutselt puhtateks, 2) *kas opereerija arsti käed osutuvad (selle kätele tõmmatud kindad) steriilseteks*, 3) *kas operatsiooni toa õhk on küllalt puhas*. Mis haigusse enesesse puutub, siis võib järgneda ükski siis alles paranemine, kui kehasse ei ole sattunud väga mürgilisi haigusid.

Sedapuhku tuleb rääkida meil siin kahest mõistest: 1) *antiseptikast* ja 2) *aseptikast*.

Antisepsis seab omale ülesandeks kõvade rohtudega haigusidusid surmata (antisepsis — idusurmap, mädabakteeri surmap, mädavastane): seks kallatakse haavale rohtu ehk võietakse operatsiooniteel haiget kohta tugevate arsti medikamentidega. Samuti pulveriseeritakse rohtudega lõikustuba jne.

Asepsis (tõlkes idutu, mädatu) seab omale pisut teise ülesande: steriilsuse, absoluutse puhtusega tahab ta võita operatsioone tehes. Antiikaja arstiteaduse isa ja geenius Hippokrates kirjutas kord oma töös nii: „mida rohud ei suuda parandada, seda parandab arsti nuga ja mida nuga ei paranda, seda parandab tuli“.

Antisepsis tahab rohtudega parandada haavu ja paiseid: seks kallatakse rohud haavasse jne., — *asepsis* nõuab arstirüstadest keetmist (seega tule tarvi-

tusele võtmist), arstikinnaste keetmist, samuti nende põlde keetmist, mida paneb arst omale lõikuse ajal ette jne. Käed tulevad lõikuse eel samuti hulk aega kuuma veega pesta.

Antiseptise ideele on jõutud enim kui *aseptisele*, tähtsam on aga viimane, kuid ka esimest, tõsi küll, vähesel moodsul tänapäev veel vajame.

Kuivõrt raske olnud aga selle ülesleid, selleks siin ka mõned sõnad.

Viini naiste ja sünnitusabi eriarst *Dr. Semmelweiss* oli siin esimeseks geniaalseks leiduriks, kuid ei leidnud omal ajal vastavat tunnustamist. Ta töötas möödunud 19. sajandi 40. ja 50. aastates. *Dr. Ignatz Ph. Semmelweiss* pani esimesena järgmist tähele, et laipade lahastamise järele on kardetav tulla lõikuste juurde. Kui ärasõitsid haiglate juhatajad, siis vähenes ka surejate arv: arstid lahkasid siis lihtsa lohakuse tõttu sünnitamisel surnuid. *Semmelweiss* nägi, kuidas õpetlased ise surid veremürgistusse, end kogemata riivates lahkamisel. Ta räägib juba veremürgistusest ja arvab, et selles on just süüdi inimlaipadesse tekkinud mürgid ja gaasid. Ta keelab omale aluvatele asuda sünnitusabinandmisele ilma pesemata oma käsa, vastavaks desinfitseerivaks vahendiks valis ta kloorvee. Ning surevus ta haiglas vähenes eriti siis veel, kui ei tehtud üldse enam sünnitusse (veremürgistusse) surnute lahkamisi. Kuid ka tumedalt räägib ta juba haigustekitajatest, milliste avastamisega algas üksi hiljem 1860. aastates prantslane *Pasteur*.

Inglane Lister kannab tunnustatuna antiseptise ülesleidja-looja nime, ta oli kirurg. *Lister* tarvitab laialt karboolhapet, võtab tarvitusele erilise mitmest kihist ja tugevalt rohuga läbiimbutatud sideme, ta arvab, et õhust sattuvad haigusidud kehasse ja seks pulveriseerib tugevasti lõikustuba. Kuid edaspidised uurimused on näidanud sootuks teist pilti: haigused antakse edasi eesrinnas puutumisega (*contactus*) ning ehk väga vähe ehk peaaegu sugugi märgatavalt ka õhuga. *Listeri* teened on aga väga suured, kuigi lõplikult ei olnud oeldud sellega siin kõik.

Asepsis saab õitsele üksi bakterioloogia lõkkele loomise.

Tänapäeva operatsioonile ettevalmis-

tamine käib järgmist shabloonilist kava: kümme minutit tuleb kuuma veega käsa, eriti ka küünealuseid (küüned olgu väikesed) pesta, pesemisel, et see energilisem oleks, tarvitatakse harjakest. On käed pestud, ei tohi enam mitte millegi külge, mis mitte steriilne ei ole, puutuda. Opereerija kätele kallatakse nüüd esmalt piiritust, siis eetert, millistega pestud käed saavad desinfitseeritud. Nüüd antakse arstile steriil (auruga keedetud) kummikindad kätte,

A. Resnitshenko.

Tööl.

millised asuvad (iga kinnas eraldi) oma riidekotikestes. Arst ajab kinda kätte, riidekotikeses olevasse kummikindasse, kui kummi kindad kotikestes kätte aetud, viskab ta riidekotikesed minema. Seks ajaks pestakse ka opereerimiskoht puhtaks esmalt piiritusega, siis eetriega, viimaks kallatakse jooti kõige peale. On vastav koht nii puhtaks pestud (näiteks koht, mille all asub pimesool), asetakse ümberringi steriillinasid; opereerimisele määratud kohta ei kaeta midugi mitte steriillinadega. Nüüd võib lõikus alata. Õed, kes samuti riidetatud kui arst, annavad arstile kätte steriil arstiriistu: lansette, pintsette jne. Sügavate mädakoobaste paranemiseks, milliseid lõikus võib ilmsile tuua, tarvitatakse tänapäev steriiljodoformi marlisid, millega haavakoobast täidetakse, haava tamponeeritakse.

Kõigest ülalseisvast tohiks nii siis kõigepealt selguda, et *aseptikal* kui ka *antiseptikal* on kahekordne väärtus: nii *kuratiivses* (arstimise), kui ka *profülaktilises* (haiguste ärahoidmise) mõttes. Õudne pidi mitmeski mõttes

olema eelantiseptiline ja eelaseptiline aeg!

Lõppsõna.

Haavadest ja nende üldravi printsiipidest siinkohal rääkides, tohiks küll kõikidele vist selgeks saanud olla, et õnnelikumaks, seega kõige suuremaks leiuks kogu inimsoole tuleb lugeda asepise ning antisepsise idee avastamist, selle esimest, praktilist rakendamist.

Kuid sellise väljajõudmiseni tuli avastajal läbikäia rasket eluteed.

Dr. Ignatz Philip Semmelweiss kaotab ise kolm last, ühel sünnitusabiandmisel saab ta kriimustustega veremürgistuse, nüüd murdub ta täiesti, kaotades mõistuse, viiakse ta Viini vaimuhaigete kliiniku, kus sureb vaimuhaigena veremürgistusse.

Langeb ohvriks oma geniaalse idee märtrina, — millises tahtis saatus, et ei oleks samas asjas, viimsetes valudes ta enam teadlik. Ta maetakse Viini Friedhofi, vähe arste saatis teda. Ajaga kaasamaganud ajakirjandus vaikis suruks ta ka siin.

Kuid ka siia teda ei jäetud, ta viidi hiljem Budapesti.

Kõrge katafalk heidab tänapäev unistava pilgu sealt kohalt ülesse, lõpmatutesse kaugustesse, kuhu alla peitnud ta meie silmi eest kord tunnustamatuks jäetud arstiteaduslise geenuse ning kaunihingelise inimese.

Majalt, kus sündinud Semmelweiss, helgib tänu vastu lihtne kahe sõnaga kõiki äravõtlev tagasihoidlik pealkiri:

Emade päästja.

Lapsed orjadeks.

Laste ekspuaterimine on tänapäevgi, vaatamata tsivilisatsioonile ja kultuurile, veel üldine. Kultuuririigid on oma emamaades püüdnud lastekaitset teostada vastavate seadustega, kuid asumaades — on jäetud nad täielikult kapitalistide küüsi. Toome mõningaid näiteid.

Inglise siidikudumise vabrikutes Hiinas, nii Shanghais — töötavad 7—8-aastased lapsed. Nende kehad on nälgjast tursunud, näod kolletanud. Tööaeg 12 tundi.

Prantsuse asumaal Aafrikas Algerias, samanimelises linnas, kus 226.200 elanikku, töötavad tekstiiltööstuses ühes vabrikus, 30 meetri pikkuses ja 10 meetri lauses ruumis 400—500 tütarlast, 4—10 aasta vanaduses. Nende tööks on Pariisi ja muude luksuslinnade tarvis kallide vaipade kudumine. Ettevõtte annab 27% dividenda. Lapsed saavad 2

franki päevas töötasu — umbes 30 senti, 4-aastased saavad 3 franki nädalas. Tööaeg 10 tundi.

Lõuna-Aafrika kaevandustes kasutatakse alla 14-aastaste tööjõudu. Laste ostjad, kes ettevõtteid nendega varustavad, saavad iga lapse pealt kuni 2 naelsterlingi. Palk on väike, ümberkäimine julm.

Inglise valitsemisel olevas *Hong-Kongis* on umbes 10.000 last, 7—14 aastaseid, orjadeks. Nendega kaubeldakse. Neid ostavad turult — istanduste, vabrikute, laevade ja lõbumajade omanikud. Need on pärismaalaste lapsed. Neid müüvad vanemad — nälja pärast. *Hina*s on laste müük tekstiilvabrikutesse ja teistele tööaladele laialdane nähtus.

Emad müüvad oma lapsi, keda nad ei suuda toita. Ostavad — kultuuriinimesed, et laste tööjõudu ekspuaterida.

Suvekoloniide tähtsusest ja sisemisest korraldusest.

Dr. H. Jürgenson, Tallinn.

Suuremaks võiduks töölistkonna tervishoius tuleb seda pidada, kui tööliste saaks võimaldatud *suvepuhkus*: Vabrikutes, kantseleides jne. töötajad vajaksid jõudude kosutamiseks just seda eriti. Juba haigetele töölistele tuleks ehitada *puhkepaike, suvekoloniid*.

Suvekolonii valikul tuleb arvestada ka ümbrusega. Maja, millises kolonii

asub, asugu mitte soisel maal. Ümber ringi olgu männimets, valgust, küllalt päikest ja õhku.

Edasi tuleks maja sanitaarselt hinnata vastavalt nendele nõuetele, milliseid tunnustab tervishoid. Aknad olgu suured ning vabad tolmust, mustusest, — seinad olgu lubjatud, mis kõige paremaks (söödikute vastu) on. Akende simpisid olgu põrandalt kõrgemad ühe

meetri võrra. Toas valitsegu igakülgselt korralik ventilatsioon. Pesemise ja muud kohad olgu laitmatult korralikud. Valgustuseks ööseti oleks paremaks elekter, kütteks — hea kütteaine. Puhatus valitsegu põrandatel, seintel ning lagedel; põrandaid on soovitatav pühkida just igapäev ning märgade lappidega. Merekaldaseid suvekoloniisid ei või just soovitada.

Sisemine kord. Suvekoloniid juhatagu arst. Viimase ülesanded peavad kahes sihis avalduma: 1) ravilises, kui ka 2) pedagoogilises. Ravimine seisab esikohal, siis pedagoogika. Viimase all arvame kohast meelelahutust.

Suvekoloniis peab korralikult elama: korralikkus just ongi kosutus — koorordides paremaks abimeheks. Tuleb nõuda korralikku söögiaega, ülestõusmise ning puhkamisele nimeku aega, loobumist igast uimastusvahendist jne.

Edasi — hoolitseda suu ja hammaste (seega seedimiselundite) eest suu loputamise ja pärast õhtust sööki. See ei või osutada ühelgi raskeks, — tervishoidliselt on ta aga kõige parem! Vette on soovitatav ka vastavat rohtu panna.

Siis tuleks seda silmaspidada, et küünealused oleksid haigetel puhtad (ka kaitse seedimisriikete vastu). Hinga-

miselundid vajavad puhast õhku, selleks ka vastav tuulutamine ja tubade ventilatsioon. Nahk vajab suplemist, kus võimalik, ka sauna, — higist ei tohi siin haiged lõhnata.

Söökides tuleks talitada arstliste eeskirjade järele, vastavalt terviseriikete määrata ka söökisid. Koloniide eluga tutvunedes, torkavad ka silma nende puudused.

Kosutust vajavaid haigeid saadetakse sageli koloniisse ilma ühegi täpsema (Röntgeni ülesvõtted kaasas jne.) arstlike diagnoosita. Tean juhuseid, kus saadeti kopsuhaigetest peamiselt koosnevasse koloniisse haige, kellel oli puusajatku tuberkuloos (tiisikus). Haige käis, tegi oma voodit ise, nagu ta ütles, jne. See haige kukkus mõni aasta tagasi juba ühel võistlusel, kus murdis puusa istmeluu. Selle järele paranedes oli ta ühe aasta terve, hiljem tuli juurde samal poolel aga puusajatku tuberkuloos ning koloniist nüüd lahkudes ½ aasta järele suri ta.

Haiget ei oleks tohtinud saata koloniisse ehk ta oleks pidanud lamama seal üksi päikese käes, nagu haigema-jaski.

Ses mõttes peab koloniides ka vastav väike laboratoorium olema, katseid ette võtma jne.

Tartu Üldhaigekassa Uderna suvekoloni

avati käesoleva aasta hooajaks 1. juunil. Koloniis tegevus kestab ettenähtavalt septembrikuu keskpaigani.

Koloniisse võetakse vastu kosumist tarvitajaid, verevaeseid ja kergel kujul kopsuhaiguseid põdejad haigekassade liikmeid ja nende perekonnaliikmeid. Lahtist tiisikust põdejad vastu ei võeta.

Kosumist tarvitajate koloniisse saatmist tuleb eelistada maale saatmisest ja koduse puhkuse andmisest. Koloniis viibijate üle on haigekassal alaline järevalve kindlustatud. Maale saadetute kohta on raske kontrolli teostada, kui mitte päris võimata.

Koloniis asukoht on kosumist tarvitajatele soodne. Koloniis asub eemal suurtest läbikäigu teedest, 6—7 kilomeetri peale ulatava männimetsa serval. Suplemise ja õngitsemise võimalust pakub Elva jõgi, kuhu pool kilomeetrit metsateed.

Koloniis juhatajaks on vilunud arst, mis kindlustab koloniis viibijatele alalise arstlike kontrolli ja täielise arstiabi. Koloniis peetakse tarvilik tagavara arstirohte.

Kõige suuremat rõhku pannakse korraliku toitmise peale.

Koloniis on 70 voodit, millist arvu tarbeks korral võib suurendada. Ruumid on avarad. Koloniis on väike raamatukogu uuema kirjandusega ja lugemislaua, kuhu tellitud loetatavad ajalehed. Posti saab igapäev. Koloniis on telefon — Elva nr. 71.

Tartu Üldhaigekassa on alati sellega arvestanud, et Uderna suvekoloniis kõikide Haigekassade nõudeid sellel alal rahuldaks.

Koloniisse võetakse vastu kõikide Haigekassade osalisi ja nende perekonnaliikmeid, kui vastav Haigekassa ehk tööandja nõus on tasuma koloniis viibimise kulusid. Haigekassade liikmeid võetakse vastu ka nende eneste arvel. Koloniis viibimise kulud arvatakse välja hooaja lõpul, jagades tõelisi kulusid koloniis möödasaadetud päevade arvule. Iga haigekassa maksab oma liikmete koloniis möödasaadetud päevade peale langeva osa koloniis üldkuludest. Ettenähtavalt ei tõuse need kulud 1931. a. hooajal 2 kroonini päevas. 1930. a. tuli kulusid iga haigusepäeva peale Kr. 1.83. Mida rohkem koloniis viibijaid,

seda odavam tuleb üksik koloniis möödasaadetud päev.

Tartu Üldhaigekassa juhatus loodab, et kõik Haigekassad Uderna suvekoloniis ravimise võimalust kasutavad ja omi kosumist tarvitajaid kassaosalisi ja perekonnaliikmeid sinna saadavad endiste aastate eeskujul.

Koloniisse sõita tuleb Elva jaama kaudu. Kolonii asub umbes nelja kilomeetri kaugusel Elva raudteejaamast. Elvas on voorimehi alati saadaval. Igal esmaspäeval kell 7 hommikul saadetakse koloniist sõiduk Elvasse Tallinnast tuleva rongile vastu, kui haigete tulekust ette on teatatud.

Koloniisse minejail tuleb kaasa võtta arst-

line tunnistus. Peale selle ihu- ja voodipesu, ning mõned asjad, mille nimekiri siin juures.

Koloniis postiaadress: Elva, Uderna asundus, Tartu Üldhaigekassa Uderna suvekoloniis.

Suvekoloniisse minejatel tuleb kaasa võtta järgmised asjad: 2 paari pesu (vähemalt), käterätt, mõned taskurätid, voodi pesu (2 lina), padi ja padjapöör, tükk silmapesu seepi, hambahari ja pulber.

Suvekoloniis asukoht: Uderna asundus, 5 kilomeetrit Elva jaamast.

Sõidukulud koloniisse ja tagasi jäävad haige kanda.

Haigete vedu ja esimene arstiabi raudteel.

Raudteede seaduse § 3 järgi haigete vedu raudteel korraldatakse teedeministri määrusega, kokkuleppel hariduse- ja sotsiaalministriaga.

Nende määruste koostamisel oleks tarvis pöörata ka sellele tähelepanu, et haigete vedu rahva keskel on hädadohtlik nii haigetele, kui ka ümbruskonnale. Haigete ja haavatute tõstmine vagunisse ja sealt väljatõstmine on neile piinaks, kuna ukсед kitsad ja nii paigutatud, et haiget tuleb püsti või istukile asetada. Igas rongis peaks olema haigete veoks erikupee, millesse üks läheb otsekohe külje pealt nii, et haiget sinna raamiga saab tõsta. § 162 järgi raskemate haigete transporteerimiseks kui ka nakkushaiguste vastu võitlemiseks peab raudteel olema tarvilik arv sanitaar- ja desinfektsioonivaguneid. Muidugi ei kasutata neid üksikjuhtudel, aga ka üksikute haigete ja haavatute vedu tuleb raudteel senisest paremini korraldada.

Esimese arstiabi andmiseks reisijaile ja teenijaile ning õnnetusjuhtudel vigastatuile varustatakse § 162 järgi jaamad ja reisirongid tarvilikkude abinõudega ja arstirohtudega, kusjuures suuremates jaamades asutatakse tarbe järgi ambulantsid.

Teedeminister annab kokkuleppel haridus- ja sotsiaalministriaga, üksikasjalisi määrusi arstiabi andmise kui ka laipade tasuta veo kohta õnnetusjuhtudel raudteel.

E. Haigekassade Liit juhtis haigete veo puuduste peale märgukirjaga teedeministeeriumi tähelepanu, millele vastuseks saadeti raudteevalitsuse kirjust ärakiri, millest järgmist selgub:

Raudteel on olemas haavatute ja haigete

veoks üldse 18 vagunit, nendest raudteevalitsuse tervishoiu ameti käsutada 6 ja reservis 12 vagunit.

Raudtee tervishoiu ameti sanitaarvagunid seisavad — Tallinnas 2, Tapal 1, Narvas 1, Tartus 1 ja Valgas 1 ning antakse haigete või haavatute veoks raudtee jaoskondade arstide või maa- ehk linnavalitsuste tervishoiuosakondade nõudmisel, tariifis nr. 93 § 19 ettenähtud maksu eest.

Kitsaroopalisel liinil puuduvad sanitaarvagunid; seal teostatakse haigete ja haavatute vedu klassivagunite jaoskonnas või soojak-vagunites.

Et haigete ja haavatute vedu erivagunites (sanitaar- või soojakvaguniga) on kallim kui reisivaguni eraldatud jaoskonnas või kupees, siis nõutakse maksuliste haigete ja haavatute veoks erivagunit väga harva ja haigeid veetakse klassivaguni eraldi kupees või jaoskonnas.

Arvesse võttes, et haigeid ja haavatuid veetakse rongidega võrdlemisi harva, ei ole põhjust igapäev kurseerima panna rongidesse *igaks juhtumiseks* eraldi sanitaarvaguneid, sest iga vaguni vedu nõuab kulu, mis aasta kohta suure summa välja teeb.

Kui haigekassad edaspidi soovivad oma haigeid transporteerida erivagunis, tariifis nr. 93 § 19 ettenähtud maksu eest, siis tuleb neil igakord vaguni nõudmisega pöörata vastava jaamaülesannete poole.

Selle peale on Haigekassade Liit uue märgukirjaga pööranud teedeministeeriumi poole, et igas rongis mõni klassivagun oleks küljega, mida kaudu haiget või haavatut oleks võimalik vaguni tõsta, ilma et haiget tarvitseks püsti või istukile tõsta.

**Iga haigekassa liige, kutseühingu tegelane tellib omale
„Töö ja Tervise“.**

E. Haigekassade Liidu 9. kongress.

2. ja 3. mail 1931. a. Õpetajate Liidu ruumes Tallinnas.

Kongressi esimene päev 2. mail.

1. Kongressi avamine.

Kongressi avas kell 10.15 e. l. Eestimaa Haigekassade Liidu esimees *E. Rosenberg*, kes konstateeris, et kongress on otsusevõimeline, kuna kohal on saadikuid üle poole Liidus olevatest haigekassadest. Tervitab kokkutulnud, soovides kongressile edurikast ja asjalikku tööd. Paneb ette valida kongressi juhatajat.

Otsustati valida kongressi juhataja ja abijuhataja.

Kongressi juhatajaks valiti ühel häälel *A. Linnomägi* — Tartu Üldhaigekassast, kes asub kongressi juhatama, tänades temale avaldatud usalduse eest.

Abijuhatajaks valiti ühel häälel *A. Tammemägi* — Narva Linaketramise Manuf. Haigekassast.

2. Kongressi juhatuse, sekretariaadi ja mandaatkomisjoni valimine.

Kongressi sekretariaati otsustati valida neli isikut.

Sekretärideks valiti ühel häälel: *K. Lukk* — Tartu üldhaigekassast, *E. Keskpäik* — Narva üldisest Haigekassast, *F. Kaur* — Balti Puuvillavabriku Haigekassast ja Liidu sekretär *Alide Oinas*.

Mandaatkomisjoni valiti kolm liiget: *H. Lill* — Narva üldisest Haigekassast, *A. Assor* — Tartu Üldhaigekassast ja *R. Ernits* — Narva Linaketramise Manuf. Haigekassast.

Sõna antakse tervituseks hariduse- ja sotsiaalministeeriumi esitajale härra *E. Nerep'ile*, kes märgib, et soodsaid väljavaateid Liidu tegevuses praegusel ajal on olemas. Haiguskindlustuse alal positsioone käest ära antud ei ole. Tuleb loota parimate saavutuste peale. Liidu tegevus on olnud stabiilne. Tervitab Hariduse- ja sotsiaalministri nimel ja soovib kongressile parimat edu.

Peale selle saabusid kongressile tervitus-telegrammid: Kuresaare Ühiselt Haigekassalt ja Eesti Punaselt Ristilt.

3. Kongressi päevakorra kinnitamine.

Kongressi päevakord võeti vastu Liidu juhatuse poolt kokkuseatud kujul, kusjuures punkt 6 ühendatakse päevakorra punkt 4-ga. Päevakord on avaldatud „Töö ja Tervises“ nr. 3 — 1931. a.

4. Aruanded Liidu tegevusest.

Aruanded Liidu tegevusest kandis ette E. H. Liidu esimees *E. Rosenberg*. Liidu tegevuse ja rahalise aruande kinnitab kongress ühel häälel. Ka liidu 1931. a. eelarve ühes lisaeelarvega kandis ette juhatuse esimees, tähendades, et lisaeelarve on viimasel silmapilgul kokku seatud ja esitatakse kongressile. Hariduse- ja sotsiaalministeeriumist sai Liit 1931. a. eelarve korras möödunud aastate võlgade katteks Kr. 3000.—, mille tõttu ka seatigi kokku lisaeelarve. Eelarve juures võetakse mitmelt poolt sõna, soovitades kärpida

valitsemise kulusid. Kuid arvesse võttes, et Liidu peaülesanne seisabki organiseerimises ja selle tõttu ei saagi teisi kulusid suuremaid olla, kui just valitsemise kulud, võetakse eelarve ühes lisaeelarvega muutmatult vastu.

Mandaatkomisjon teeb teatavaks, et kongressil on esitatud 15 haigekassast — 30 hääleõiguslise saadikuga ja 5 saadikut sõnaõigusega.

Lapsed, ärge pange lille suhu! Lilled on küll ilusad vaatlemiseks, kuid sageli mustad ja mürgised.

(Gesundheit!)

Hääleõigusega osavõtjad:

1) Balti Puuvillavabriku Haigekassast: Eduard Rosenberg, Johannes Erin, Gustav Poom. 2) Tartu Üldhaigekassast: August Linnomägi, Mihkel Toom, Aleksander Assor, Nikolai Stenberg, Karl Lukk. 3) Narva Kalevivabriku Haigekassast: Adolf Maurer, Konstantin Anton. 4) Rakvere Ühishaigekassast: Voldemar Luksepp, Mihkel Peterson. 5) Narva Linaketramise Manuf. Haigekassast: Rudolf Ernits, Albert Tammemägi, Albert Grauberg. 6) Viljandi Ühishaigekassast „Abi“: August Paal, Aleksander Sternberg. 7) Põltsamaa Ühishaigekassast: Artur Olev. 8) Narva üldisest Haigekassast: Evald Keskpäik, Hans Lill. 9) Kohtla-Järve Põlevkivikaevanduse Haigekassast: Feliks Kauks, Robert Räästas. 10) Port-Kunda Tsemendivabriku Haigekassast: Roman Mikkos. 11) Võru-Petseri Üldhaigekassast: Viktor Neumann, Nikolai Ivask. 12) Sindi vabriku Haigekassast: Heinrich Madisson, Marta Kase. 13) Paide Ühishaigekassast: Karl Öebius. 14) Valga Üldhaigekassast: Johan Jerkovits. 15) Haapsalu Ühishaigekassast: Erich Teras.

Sõnaõigusega osavõtjad: a) Põhikirja § 22. märkus II põhjal, Balti Puuvillavabriku Haigekassast: 1) Felix Kaur. b) Mitteliitunud Haigekassade esindajad: Kreenholmi Haigekassast: 2) Joosep Süda, 3) Arnold Tetlov. c) „Küttejõud“ Haigekassa esindaja: 4) Jaan Välbe. d) E. H. Liidu sekretär: 5) Alide Oinas.

Peale selle võtab kongressist külalisena osa vanem tööinspektor *Johan Põllupüü*.

5. Aruanded kohtadelt.

Tartu Üldhaigekassa tegevuse kohta annab ülevaate *Karl Lukk*, millest selgub, et Haigekassa üks vanematest Eestist. Kassaliikmete ravimise oma korraldusse võtnud 1918. aastal. Kassaliikmete ravimine toob Haigekassale alati suuri puudujääke, selle põhjuseks haiguskindlustusseaduse puudulikkus, mis paneb haigekassale suuremaid kohustusi peale, kui seda kassa sissetulekud võimaldavad. Märgeb ära, et viimasel ajal haiguskindlustusseadust kitsendavalt seletama hakatud. Tartu Üldhaigekassa on maksnud abiraha suurimate seaduses lubatud normide järele. Haigekassal on oma hambaarstimise kabinett ja suvekolonii Uderna asunduses. Teiste raviasutuste ellukutsumiseks koha peal pole tarvidust, kuna ülikooli kliinikud ühes kõrvalasutustega käepärast.

Narva Üldise Haigekassa aruanne. *E. Keskkpaik* kannab ette, et möödunud 1930. aastal tegevuskapitali arvel on ülejääki Kr. 13.936.38. Arstiabi kapitali arvel puudujääki Kr. 13.205.40. Tegevusaasta ülejääk Kr. 730.98. Käesoleva aasta kolme kuu tegevus näitab puudujääki, mis tingitud neil kuudel olnud grippi haigusest. Ainult haigusrahadid griippihaigetele on makstud 33% haigusrahade üldsummast. Ka arstimiskulud on selle tõttu suuremad olnud. Kinnitatuile ja nende perekonnaliikmetele arstiabiandmiseks on haigekassal erileping kõigi Narvas praktiseerivate arstidega, vaba arsti valiku põhimõtte. Haigekassa ise peab ülal kolm ambulatooriumi ja vabamüügi apteegi. Perekonnaliikmed tasusid ise rohu taksihinnast 1930. a. — 25% ja käesoleval aastal tasuvad — 20%. Tähtajaks tasumata 1930. a. haigekassa makse on pööratud sissenõudmisele Kr. 5.399.— suuruses. Eesti Kommertspanga maksujõuetuks tunnistamise puhul haigekassa jooksvale arvele jäi Kr. 14.74.

Saadik *Hans Lill* täiendas veel aruannet arstiabi andmisega seotud küsimustes.

Sindi vabriku Haigekassa aruande kandis ette saadik *H. Madisson*. Kassaliikmete arv on tõusnud. On kavatsedud kassaliikmete arstimise korraldust haigekassa kätte võtta. Tartu Üldhaigekassa soovitas seda Sindi kui vabriku haigekassal mitte teha. Aasta algul ettevõtte asus tööliste vallandamisele, mis kestab edasi. Kui oleks arstimine ülevõetud, siis oleks haigekassa raskustesse sattunud. Nüüd on väljaminekud aga suuremad, kui sissetulek. Haigekassa koos vabriku valitsusega asutas hambaarstimise kabineti. Liikmemaksu võetakse 1% palgast. Haigusabirahadid maksetakse kõigile ½ palgast. Abiraha maksetakse ka pühapäevade eest.

Kohtla-Järve Haigekassa aruandega esines saadik *F. Kauls*. Eelmisel aastal haigekassa töötas puudujäägiga. Abiraha norme ja abiandmist perekonnaliigetele kärbiti. Perekonnaliikmed tasuvad ise 25% rohu taksihinnast. Aasta lõpuks kassa seisukord paranes, kuid puudujääk oli siiski. Käesoleva aasta kolme kuu jooksul on õige väikese puudujäägiga töötatud.

Viljandi Ühishaigekassa „Abi“ aruandega esines saadik *A. Paal*. Kassaliikmete arstimine kuni 1. aprillini 1931. a. oli ettevõtja

käes. Abiandmist perekonnaliikmetele korraldas haigekassa. Abiandmise normid harilikud. Ja kassa tuli senini omaga läbi. Alates 1. aprillist s. a. kassaliikmete arstimise korralduse haigekassa on võtnud oma kätte. Aruandja arvab, et arstiabi kulud suuremad saavad olema, kui 2% maks. Uuendati leping arstidega. Apteegid annavad hinnaalandust 15%. Läbisaamine tööinspeksiooniga on hea. Haigekassa on omaette ruumidesse asunud.

Rakvere Ühishaigekassa saadik *V. Luksopp* puudutab õige lühidalt nende haigekassa 1930. a. tegevuse juure, märkides ära, et aasta on möödunud haigekassa ja arstkonna vahelise konflikti tähe all. Konflikti tagajärjel saavutatud kokkulepe arstkomaga on võimaldanud haigekassal kassaliikmete ravimiskulusi sellekohaste tuludega tasakaalu viia. Rakvere Haigekassale maksavad tööandjad õnnetusjuhuste tagajärjel tekkinud kulud tagasi, missugust soodustust teistel haigekassadel ei ole ja mis kaasa aitab kassaliikmete ravitsemise kapitali puudujäägi ärakaotamiseks. Ilma selle soodustuseta oleks kassaliikmete ravimiskapitalis puudujääk Rakvere Haigekassal olnud 12%. Tegevuskapitali ülejääk 1930. a. oli üle Kr. 12.000.—. Abiraha ja muude toetuste normid on tõstetud kõrgemate määradeni ja püütakse nende juure püüma jääda.

Balti Puuvillavabriku Haigekassa aruandega esineb sõnaõigusega kongressil viibiv *P. Kaur*. Tegevuskapital andis aasta lõpuks ülejääki Kr. 1.683.—, tagavarakapital kasvas aasta lõpuks Kr. 14.739.— peale. Kassa majanduslise seisukorra tõttu on tõstetud haigusabiraha norme ½ päevapalga pealt ¾ peale, makstes abiraha esimesest haiguse päevast alates. Kassaliikmete arstimine toimub ettevõtja poolt palgatud arstlise personali kaudu, kuhu kuuluvad 5 arsti, 2 velskerit, 1 õde ja 1 sanitar. Kassaliikmete arstimise peale kulutab ettevõtja enam, kui 2% juurdemaks seda võimaldaks haigekassale. Töölisi ja teenijaid kokku on 1.400. Kassaosaliste arstimine on enam vähem rahuldav. Haigekassa vahekorid vabriku valitsusega ja arstitega on normaalne ja sobiv. Perekonnaliikmete arstimist on võimaldatud kõigiti seaduse piires. Perekonnaliikmete arv on 630 ümber. Nende arstimiseks on haigekassal leping 16 arstiga ja 4 apteegiga. Haigekassa põhikiri, mis vananenud, töötati juhatuses poolt ümber ja samuti töötas juhatus välja ka määrused kassaosalistele, mille järele tuntav vajadus oli. Aasta lõppupeerle haaras töövähese tont ka Balti Puuvillavabrikut, selle tõttu sissetulekud on kahanenud.

Paide Ühishaigekassa esitaja *K. Oebius* annab seletust lehtedes omal ajal ilmunud kirjutiste kohta, et haigekassas on ilmsiks tulnud väärnähted, et seal isegi on fiktiivvolinikud ja et umbes Kr. 2.500.— on seadusevastaselte välja makstud. Kirjeldused on jätnud mulje, nagu oleks haigekassas midagi sihilikult kassa kahjuks tehtud. Sihilikult ehk midagi sarnast, mis oleks vastu peakoosoleku tahet olnud, tehtud ei ole. Üksikute volinikkude valimises oli põhikirja rikkumisi, kuid juhatus tegi seda hädasunnil ja ka sellest sai peakoosolekule ettekantud, kes selle

heaks kiitis. Hiljem, kui üks juhatuse liikmeist nägi, et uus moodustatud juhatus tema nõudeid ei rahuldanud, järgnes kaebus valimise korra rikkumise peale, mida ta ise enne korraldas. Mis puutub kümne aasta jooksul juhatusele ja volinikudele makstud sõidu- ja päevarahade tagasinõudmisesse, leiab aruandja kinnituseametis otsuse selles asjas liiga karmi olevat. Nende summade kohta on kuuja aastaaruanded ja eelarved esitatud tööinspeksiioonile õigel ajal ja kunagi varem pole nende lubamatuse peale tähelepanu juhitud. Kulud on olnud asjalikud ja on loota, et nende tagasinõudmine saab kustutatud. Kaebused haigekassa vastu on tingitud isiklistest huvidest ja ühtlasi ka poliitikast, mida püütakse haigekassasse tuua.

Võru-Petseri üldhaigekassa aruandega esines saadik *N. Ivask*. Aruandeaasta lõppes puudujäägiga Kr. 3.000.—. Liikmemaksu võetakse 2% palgast. Haigemajas olles saavad abiraha vähem, kui kodus ravitsedes. Perekonnaliikmetele haigemajades ravitsemist ei võimaldata. Haigekassal on oma ambulatoorium. Läbisaamine tööinspektoriga jätab soovi.

Narva Linaketramise Manuf. Haigekassa esindaja *A. Tammemägi* esineb järgmise ettekandega: Kassa töötas 1930. a. puudujäägiga. Arstiabi kulud kassaliikmetele kannab ettevõtja. Perekonna liikmete arstimist ei ole millegagi piiratud. Kommertspanga krahi tõttu kaotas haigekassa kogu oma tagavarakapitali. Haigekassa tegevuse jätkamiseks võimaldas sotsiaal- ja haridusministeerium laenu Kr. 2.500.—. Ettevõtte ei tööta täie koormatusega, vaid 2—3 päeva nädalas, sellepärast ka kassa tulud on vähenenud. Kassaosaliste arstimine on puudulik. Haigete % suureneb. 1926. a. oli haigeid 60%, 1930. a. — 71,6%. 1926. a. oli 678 haiguse juhtumist, 1930. a. aga juba 1.110. Tööliste palgad on minimaalsed, kuid haiguste arv võrdlemisi suur.

Narva Kalevivabriku Haigekassa tegevuse kohta annab ülevaate *A. Maurer*. Aruande aasta lõppes hästi, tegevuskapital näitas 31. XII. 1931. a. ülejääki Kr. 2.109.14. Abirahasid maksab haigekassa kõrgemal määral. Vabrik ei tööta täiel jõul, töölisi on küll 600, kuid igapäev on tööl ainult kuni 300 töölisi. Käesoleval aastal on tegevuskapitali puudujäägi täienduseks tagavarakapitali kasutatud. Kassaliikmete ravimine toimub ettevõtja arvel, kuna perekonnaliikmeid ravib haigekassa. Kassa ühendamise küsimuse üle mõne teise haigekassaga on mõtteid vahetatud, kuid et haigekassa liikmete hulgas palju muulasi, kes ühinemise vastu, seepärast pole suudetud ühinemist läbiviia.

A. Linnomägi: Ettekandeid ärakuulates selgub, et ühishaigekassade hädad ja mured erinevad tunduvalt vabriku haigekassade hädadest. Kuna ettevõtjad ravivad kassaosalisi puudulikult, seepärast haigekassad võtavad aegamööda k/o. ravimise enda kätte, et k/o. ravimist paremini. Ühishaigekassad kulutavad oma rahatagavarad k/o. ravimiseks, vabriku haigekassad selle vastu koguvad vaid kapitali. Peab tähendama, et läbikäimine (lä-

bisaamine) tööinspeksiiooniga mõnes raionis pole normaalne.

A. Assor: — Miks on ühesuguste olude juures haigekassades mitmesugune seisukord? Ühed kassad töötavad üle-, teised puudujäägiga. Tuleks töötada välja ühine statistilise aruande kava kongressile ettekandmiseks, et saada üldpilti teatud alade üle protsentides. Sarnane aruanne võimaldaks haigekassale vastastikku tundma õppimist.

Orjad asumaades XX aastasajal.
Skulptuuritöö Venē näitusel.

K. Luuk: — Kongressil tõstab iga haigekassa esindaja üles just selle küsimuse, mis kohapealset haigekassat kõige valusamini puudutab. Need haigekassad, kes on võtnud k/o. ravimise enda kätte on majandusliselt raskeimas seisukorras, kui haigekassad, kes ei ravi oma k/o. Ettevõtja ei võimalda iga haigele töölisel korrapäralist ravi, kuid haigekassa peab seda tegema ilma erandita. K/o. on väga nõudlikud haigekassa vastu, puudub arusaamine, et iga tühise vea juures arstiabi kasutamine 'asjata' kulub teeb. K/o. tuleb haigekassa vastu teadlikkudeks kasvatada. Arvab, et haigekassad ei oleks tarvitsenud ettevõtjalt k/o. ravimist ülevõtta 100% suuruses, vaid vähemas osas, et ka ettevõtja oleks huvitatud k/o. ravimisest. Tuleb leida teid, kuidas korraldada k/o. ravimist nii, et kassa kõiki oma kapitali sellele ei tarvitaks. Haigekassade tegevuse üle järevalve tööinspeksiiooni poolt võiks olla parem.

M. Toom: — 2% juurdemaks k/o. ravimiseks on liiga vähene. Seadusandluse teel tuleks juurdemaksu % tõsta.

A. Assor: — Haigekassade aastaaruanded vajavad läbitöötamist, et saada üldvaadet.

A. Tammemägi: — Ühe aasta aruannete läbitöötamisel ei saa veel mingisugust võrdlevat ülevaadet. Tuleb võtta mitme aasta statistika.

Vanem tööinspektor *J. Põllupüü*: — Saadik *Assori* ettepanek on asjalik. Ametlik aru-

anne iseenesest on arvude minimum, sellepärast ei saa sealt kõiki, mis vajalik. Aruandele tuleb juurde lisada tugevat statistilist materjali. Haigekassad peaks muuseumi liigitama k/o. palkasid, et näha missuguseid liikmemaksusid ja kui palju saadakse. Sellekohane kava tuleks väljatöötada.

A. Assori ettepanek: Kongress kohustab juhatust väljatöötama ühist kava, mille järele iga kassa esindaja aru annab kongressile. Ettepanek võetakse häälteenamusega vastu.

6. Liidu liikmemaksu kindlaks määramine 1931. aasta peale.

Liidu liikmemaksuks 1931. aasta peale määratakse ühel häälel kakskolmandikku protsenti liitunud haigekassade sissetulekute liikme- ja juurdemaksust (kassaosalise ja ettevõtja poolt maksetavast kindlustusprotsendist).

7. Liidu lähem töökava (on avaldatud „Töö ja Tervises“ nr. 5 — 1931 a.).

Juhatus poolt esindatud Liidu 1931. a. lähem töökava võetakse ettepanud kujul ühel häälel vastu.

Kongressi töö esimesel päeval lõpetati kell 14.15 päeval.

Kongressi teine päev 3. mail.

Kongress algab tööd kell 8.15 homm. Juhatas A. Linnomägi.

8. Õppereisid. Refer. V. Luksepp ja A. Tammemägi.

V. Luksepp: — Juba 1929. a. tõsteti Haigekassade Liidu Nõukogus üles õppereiside korraldamise küsimus. Otsustatigi õppereisi ette võtta Nõukogude Venesse. Õppereis jäi tol korral teostamata. Sama küsimus tuli käesoleva aasta algul Liidu nõukogus uuesti päevakorradele. Õppereiside kaudu tutvuneme välisriikide haiguskindlustusega ja üldise olukorraga, mis laiendab silmaringi. Ka oleks õppereis sellest osavõtjatele teatavaks puhkuseks. Soovitab küsimust jaatavalt otsustada.

Koosoleku juhataja A. Linnomägi teatab, et Balti Puuvillavabriku Haigekassa poolt on sama küsimuse kohta sissetulnud ettepanek, mille kannab ette. Ettepanekust selgub, et Balti Puuvillavabriku H-kassa ei poolda õppereisi Nõukogude Venesse.

E. Rosenberg leiab, et meil N. Venest midagi õppida ei ole, kuna seal haiguskindlustus hoopis teisele alusele rajatud kui meil. On õppereisi vastu. Tuleb arvestada ka sellega, kuidas seltskonnas selle peale vaadatakse. Poliitika toomine Liitu teeb ainult kahju. Ka kawatsetud sõidul on poliitiline värving juures.

V. Luksepp: Meil on Venemaalt õppida palju. N. Vene on katsete maa. Seal on ka suuri edusamme tehtud mitte ainult haiguskindlustuse, vaid ka arstimatehnika alal. Õppereis oleks huvitav ka arstidele.

J. Jerkovits pooldab ekskursiooni ettevõtmist.

N. Stamberg ei poolda ekskursiooni N. Venesse, mis heidab haigekassade varju. Õppereisi korraldamine N. Venesse võib saada haigekassadele komistuskiviks, ning põhjus-

tada tööandjate esitajate toomise haigekassade valitsemisse.

A. Tammemägi vaidleb vastu E. Rosenbergile. Ütleb, et ei tuleks vahet teha, kas korraldada õppereisi Saksamaale või Venemaale. Kui võib korraldada õppereisi Saksamaale, miks siis mitte ka Venemaale. Kui saadetakse Venemaale igasuguseid saatkondasid, miks siis ka mitte tolliste saatkondi. Seal on riiklik kindlustus maksev, mis ka meie eesmärk.

H. Lill: — Õppereiside korraldus võib jääda uue juhatuse hoolde. Õppereiside korraldamise põhimõtte peab jääma. Õppereis tuleb korraldada naaberriikidesse. Et haigekassa volinikkude peakoosolek küsimust otsustanud pole, lubab jääda erapooletuks.

A. Tammemägi palub selgitada, kuidas vaatab valitsus õppereisi korraldamisele N. Venesse.

Valitsuse esindaja E. Nerep: Küsimus pole ettevalmistatud, kindlat vastust anda ei saa. Sõita N. Venesse saab igaüks, kui sealt poolt aga takistusi ei tehta. Arvamised võivad ju olla mitmesugused: ühed pooldavad, teised on vastu.

K. Öebius: Tuleb otsustada küsimus põhimõttelikult, kas õppereise korraldada või mitte.

E. Rosenberg: — Et Liidu juhatuses hääled pooleks läksid, ühed pooldasid õppereisi korraldamist N. Venesse, teised mitte, sellepärast antigi juhatuse poolt küsimus Liidu Nõukogu otsustada. Et aga ka seal küsimuse üle lahkuminek esile kerkis, seepärast oleks loomulik, kui kongress, kui kõrgem organ, oma kandla seisukoha avaldaks.

A. Linnomägi loeb ette Liidu Nõukogu otsuse õppereisi korraldamise üle N. Venesse.

Õppereiside korraldamise põhimõtte otsutati ühel häälel jaatavalt.

H. Lill teeb ettepaneku õppereise korraldada naaberriike, kuid mitte N. Venesse.

F. Kauks teeb ettepaneku Liidu juhatusel volitus anda õppereiside korraldamiseks igasse riiki, kui leidub osavõtjaid. Õppereiside kulusid Liit oma kanda ei võta.

M. Peterson soovib, et Liidu juhatus enne õppereisi korraldamist pööraks Liidus olevate liikmete poole, et saada selget pilti, kuhu õppereise ette võtta soovitakse.

E. Rosenberg teeb ettepaneku N. Venemaale sõidu korraldamine praegu mitte ajakohaseks lugeda.

A. Linnomägi: — Kui õppereisi korraldada, siis ei tohiks seal juures mitte Liidu nime kasutada. Liit annaks ainult nõu ja korraldaks asja.

Hääletusel otsustatakse Nõukogude Venemaale sõit eitavalt. Eitava ettepaneku poolt hääletab 12 saadikut. Hääletamisel jääb suurem osa saadikuist erapooletuks, kuna küsimust kohtade peal pole arutatud ja saadikul pole juhtnööre selle küsimuse otsustamiseks.

9. Pensionikassa — Refer. K. Lukk.

Referent kriipsutab alla kindlustuse vajadust igasugusteks juhusteks, kui isik enam võimeline ei ole ise enesele eluvõimalusi muretsema. Eriti tähtsaks tuleb pidada töövõime-

tuse vastu kindlustamise vajadust, tähtsaks veel kui haiguskindlustust. Haigekassa teenijate pensionikassa asutamise mõte kerkis päevakorradele 1926. a. oktoobrikuul Tallinnas ärapietud Haigekassa asjaajajate konverentsil, kus pensionikassa asutamine tarvilikuks tunnustati. Pöörati Haigekassade Liidu juhatuse poole ettepanekuga sama küsimust võtta lähema kongressi päevakorda. Ettepanek võeti Liidu juhatuse poolt vastu ja küsimus tuli 1927. a. Narvas ärapietud kongressil päevakorda. Osa kongressi liikmete poolt leidis ettepanek vastuvaidlust. Kuid kongressi enamus otsustas küsimuse jaatavalt ja valis kolmeliikmelise komisjoni pensionikassa põhikirja väljatöötamiseks. VI kongressil 1928. a. tuli põhikirja läbivaatamisele, kuid vaieldi tekitas, kes peab pensionikassa maksumad tasuma, kas kassateenija, haigekassa, või mõlemad pooled ühesuurustes osades. Muis osades pooldas kongress põhikirja ettepaneku kujul, kuid otsustas saata põhikirja kava kõigile haigekassadele pensionikassa maksumiseviisi kohta seisukoha võtmiseks. 1929. a. Tartus ärapietud kongress võttis põhikirja vastu. Kuid mitmesugustel põhjustel ei alganud pensionikassa tegevust ja küsimus tuli 1930. a. Viljandis ärapietaval kongressil uuesti kõne alla. Soovitati põhikirja sarnaselt muuta, et pensionikassast osavõtt ei oleks haigekassadele sunduslik. Põhikirja sai uuesti ümbertöötatud ja sellesse sisse võetud vabatahtline kindlustuse võimalus selleks juhaks, kui vastav haigekassa otsustab oma teenijate eest pensionikassa maksumise mitte maksta. Peale selle peab referent tarviliseks kindlaks määrata, kas haigekassa teenijal teenistusest vallandamise puhul õigus on omi sissemaksusid tagasi saada. Tagasimaksumise otsustas Liidu Nõukogu eitavalt. Samuti tuleb tähtaeg ära määrata, millal pensionikassa tegevust algama peab. Edasi põhjendab referent sissemaksude tagasimaksumise vajadust kassateenijale tema vallandamise korral. Tutvustab kongressi põhikirja vastavate paragrafidega, mis mitmes variatsioonil välja töötatud. Soovitab küsimust, mis Liidu kongressidel ja Nõukogu koosolekutel viie aasta kestel päevakorras olnud, lõpulikult ära otsustada.

E. Nerep: — Ministeriumis on praegu läbivaatamisel riigi- ja omavalitsusteenijate pensioniseaduse eelnõu. Ministeriumi seisukoht on sarnane, et ka haigekassade teenijad kuuluksid selle seaduse alla. Arvab, et Liidu juurde asutatava pensionikassaga võiks oodata mõni kuu, kuni selgub Vabariigi Valitsuse seisukoht selles asjas.

E. Rosenberg: — Tuleks maksta tagasi kassateenijatele nende poolt pensionikassasse makstud osa, kui teenija lahkuks teenistusest.

F. Kauks arvab, et ei tuleks tagasi maksta teenijale tema poolt makstud osa 2%.

M. Toom ei poolda samuti tagasimaksumist.

E. Nerep: — Riigiteenijatel arvatakse pensionikassa heaks 2% palgast, kui aga teenija vallandatakse, siis makstakse temale kinipeetud osa tagasi.

V. Luksepp: — Teenija ei pea mitte kinipeetud osa tagasi saama. Tuleb maksta pensionikassasse selle lootusega, et pensionikassa abi üldse tarvis ei ole.

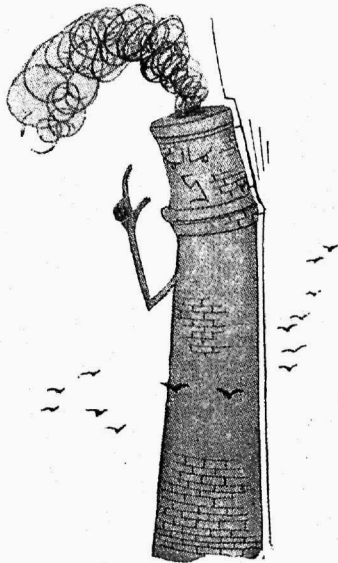
F. Kaur pooldab tagasimaksumist täielikult.

H. Lill: — Kuna meil teenijaid nii väga paigal ei peeta, peaks teenija kindlustatud olema, et oma sissemaksu 2% tagasi saaks.

A. Linnomägi: — Teenija poolt vabatahtlikult makstava osa tuleks maksta tagasi.

A. Assor'i ettepanek: 1) Võtta küsimus päevakorrast ära, kuni haigekassade teenijate pensioniseaduse alla võtmise küsimus riigiasutustes selgub.

Laostunud vabriku korsten enne, kui hooldajast omale kullapiibu teeb.

Hooldajate vapp, millele võiks kirjutada: „Issand, ma ei palu sinult rikkust ega vara, vaid — anna mulle hooldaja koht!“

K. Lukk oma lõpusõnas rõhutab, et teatud osa kassateenija sissemaksust tuleks tagasi maksta, juhul tähelepanu sellele, et enne 5 aastast teenistust keegi pensioni ei saa. Ei soovita küsimust päevakorrast ära võtta. Kriipsutab alla seda heatahtlikust, mida käesolev kongress küsimuse arutamisel üles näidanud.

Tehtakse ettepanek: otsustata küsimus põhimõtteliselt, kas teenijale üldse tagasi maksta või mitte.

Tagasimaksumise poolt 18 häält, vastu 10 häält.

M. Toom'i ettepanek: 2) Kassateenijatel, kes ise 4% maksavad, on õigus sissemaksitud summad tagasi saada, juhul kui haigekassa maksab pool sellest, kaotab kassateenija tagasi saamise õiguse.

H. Lill'i ettepanek: 3) Kassateenijale vallandamise puhul ehk enneaega teenistusest lahkumisel tagasi maksta pensioni kassast 2% ilma protsendita. 5. esimest aastat maha arvates.

E. Rosenberg'i ettepanek: 4) Kassateenija poolt makstud summa tuleb täielikult tagasi maksta teenistusest lahkumisel.

K. Öebius'e ettepanek: 5) Viie aasta maksumise tagasi mitte anda, kassateenija poolt makstud summa peale 5 a. teenistust tuleb täielikult tagasi maksta.

Hääletusel saab 1) ettepanek poolt 2 häält, 2) ettepanek —, 3) ettepanek poolt 14 häält, 4) ettepanek poolt 10 häält, 5) ettepanek poolt 2 häält. Sellega on vastu võetud 3. ettepanek. Aruandja paneb ette pensionikassa tegevuse alguse tähtpäeva kindlaks määrata.

H. Lill teeb ettepaneku pensionikassa tegevust alata nii ruttu, kui see tehniliselt võimalik, Ettepanek võetakse ühel häälel vastu.

10. Perekonnaliigete ravimise seaduse muutmine.

Refereerib L. Johanson. Perekonnaliikmete arstiabi ja toetusraha norme piirata $\frac{1}{4}$ -ga on vähene. Perekonnaliikmete arstimist tuleks võimaldada samadel alustel, kui kassasalistegi ravimist. Tuleks äramäärata alam- ja ülemmäärad, mille piirides peakoosolek otsustaks perekonnaliikmete arstiabi ja toetusraha normid. Perekonnaliikmete ravimisel tuleb tähelepanu pöörata ravimisele suvekooli- ja öökolonides. Kui haigekassa ainelised võimalused lubavad, ei peaks perek. liikmete ravimist mitte piirama.

Referaati lõpetates esitab vastuvõtmiseks järgmise resolutsiooni: Haigekassade IX kongress tunnustab tarvilikuks, et haiguskindlustusseaduse muutmisel kaotatakse kitsendus, mis piirab perekonnaliigete ravimist ja toetust ühekolmandiku sissetulekutega. Perekonnaliigete ravi ja toetuse kohta on seaduses tarvilikud alam- ja ülemmäärad vastavalt haigekassa krediitidele.

Resolutsioon võetakse vastu ühel häälel.

11. Valimised põhikirja järele: a) Liidu Nõukogu, b) revisjoni komisjon.

Nõukogu otsustatakse valida 9-liikmeline. Valimisi otsustatakse toimida kinniselt, sedeliga hääletades. Hääletelugejateks on mandaatkomisjoni liikmed: H. Lill, A. Assor ja Ernits.

Valimisel said ülesseatud kandidaatidest 29 sedeli äraandmisel hääli ja valiti nõukogu liikmeteks:

- 1) Hans Lill — Narvast, 27 häält;
- 2) Voldemar Luksepp — Rakverest, 25 häält;
- 3) Feliks Kauks — Kohtla-Järvest, 21 häält;
- 4) Albert Tammemägi — Narvast, 18 häält;
- 5) Karl Lukk — Tartust 18 häält;
- 6) Eduard Rosenberg — Tallinast, 17 häält;
- 7) August Linnomägi — Tartust, 17 häält;
- 8) Evald Keskaik — Narvast, 15 häält ja
- 9) Adolf Maurer — Narvast, 12 häält.

Ühepalju hääli saanud kandidaadid — Ivask, Erin ja Maurer (igaüks sai 12 häält) tõmbasid liisku omavahel, kusjuures liisk otsustas A. Maureri kasuks.

Liidu nõukogu asemikukudeks valiti:

- 1) Robert Räästas — Kohtla-Järvest;
- 2) Mihkel Toom — Tartust;
- 3) Aleksander Assor — Tartust;
- 4) Gustav Poom — Tallinnast;
- 5) Rudolf Ernits — Narvast;
- 6) Viktor Neumann — Võrust;
- 7) Aleksander Sternberg — Viljandist;

8) Johan Jerkovits — Valgast;

9) Albert Grauberg — Narvast.

Asutakse revisjoni komisjoni liikmete valimisele, mida toimetatakse salajaselt sedelitega: ära on antud 28 sedelit. Liidu revisjoni komisjoni liikmeteks valiti:

- 1) Johannes Erin — Tallinnast, 20 häält;
- 2) August Paal — Viljandist, 17 häält ja
- 3) Mihkel Peterson — Rakverest, 14 häält.

Liidu revisjoni komisjoni liikmete kandidaatideks valiti ühel häälel: Nikolai Stamborg, Nikolai Ivask ja Rudolf Ernits.

12. Sotsiaalkindlustuse propaganda.

13. Haigekassade Liidu tähtsus sotsiaalkindlustuse arengus.

17. Sotsiaalkindlustus ja kutseühingud.

Need kolm päevakorra punkti otsustatakse ühendada üheks päevakorra punktiks, kuna referent üks ja sama isik.

Refereerib L. Johanson. (Vaata „Töö ja Tervis“ nr. 5 — 1931. a.).

Esitab järgmise resolutsiooni vastuvõtmiseks:

„Kongress juhtides tähelepanu sellele, et Eestis sotsiaalkindlustus on teiste riikide omast maha jäänud, rahvusvahelised konventsioonid on jäetud elluviimata, palgatöölised ja teenijad on täiesti kindlustamata vanaduse, töövõimetuse ja tööpuuduse vastu, leskedel ja vaestelastel pole pensionioigust, haiguse- ja õnnetuse vastu kindlustamisele kuulub ainult väike osa tööstustöölisi, peab sotsiaalkindlustuse arenguks Eesti tarvilikuks:

1) Haigekassad peavad ilma erandita koonsuma Liidu ümber, et ühisel jõul võidelda sotsiaalkindlustuse elluviimise eest;

2) tunnustab sotsiaalkindlustuse arengule kahjulikuks kõik need otsused, mida üksikud poliitilised organisatsioonid on teinud oma liikmete teguviisi õigustamiseks haigekassade Liidust eemale jäämiseks;

3) teeb Liidule ülesandeks kongressi poolt kinnitatud kava elluviia sotsiaalkindlustuse mõtte propageerimiseks ning selgitamiseks rahva keskel;

4) kutsub kõiki kutseühinguid ja tööliikide erakondi võitlema sotsiaalkindlustuse eest, ühtlasi ka kõigi reaktsiooniliste nähtuste vastu, nagu näiteks seda on riigitöölised ja teenijate arstiabi piiramine, vähemate pensionide kärpimine, haigekassade õiguste piiramine jne.

5) Peale haiguste ja õnnetuste vastu kindlustamise ulatuse laiendamise ning tööpuuduse vastu kindlustamise nõuab esijoones teostamist tööliste vanaduse ja töövõimetuse vastu, leskede ja vaestelaste kindlustamine“.

Resolutsioon võetakse vastu ühel häälel.

15. Vaba aine. — Refer. Dr. A. Liin.

Haigekassade asutamise moodus on alguse saanud Saksamaal. Kuni ideaalideni pole sel alal veel jõutud. On arusaamisele tulnud, et laiemate hulkade kindlustamine on tarvilik.

Puudutab riigiteenijate haigekassa asutamise küsimust. Arvab, et ka riigiteenijate haigekassa saab kuuluma Haigekassade Liitu, kuna huvid ühised. Mainib mõningaid väärtusi haigekassades, mis peaks saa-

ma kõrvaldatud. 1) Krooniliste pikaajaliste haigete kohta on maksev kuuekuuline ravimise tähtaeg. Peaks leitama moodus, mis võimaldaks sarnaste haigete toetamist peale kuuekuulist ravi haigekassade poolt. 2) Üleliigsele arstiabi tarvitamisele tuleb piir panna. Tühiste asjade pärast pööratakse tihti arsti poole. Ei ole ka see õiglane kui suuremal hulgal välja kirjutatakse igasuguseid arstirohtusid. Ka ei ole otstarbekohane haigete ülekandmine teise arsti juurde.

Tervishoiu alal on suuri edusamme tehtud. 20—25 aastat tagasi olid olud sootud teised. Trükitöölise ja rätsepatöölise juures eriti suur ja silmatorkav surevuse %.

Prægusel ajal on paremusi tervishoiu suhtes. Töötingimused on muutunud, samuti ka tööliste arusaamine neis küsimusis. Püütakse suvisel ajal kasutada väljasõite vaba loodusesse.

Töölised peaksid hoidma oma tervist. Tuleb katsuda haigusid ära hoida. Mitmesugused tööalad on tervisele kahjulikud, mõjuvad halvavalt. Tööliskonnal on väga tähtis tööd lõpetades harrastada sporti, mis karastab keha ja vaimu. On tähtis ka igasugused loengud ja kirjanduse lugemine. Rõhutab hoiatusplakateid vajadust. Lõpuks soovib, et kõik haigekassad liituksid ühiseks tööks. Ettekanne võeti vastu kiiduavaldusiga.

V. Luksepp: Krooniliste haigete arstimine on koormavaks haigekassadele ja tülikas arstidele.

K. Luuk: Paljud valivad omale mitte kohase ametala, mis tema tervisele kahjulik. Peaks olema kutsevaliku korraldus. Krooniliste haigete ravimiseks tuleb korraldada arstlisi komisjone. Selgub, et kui haigekassal rohkesti lepinguarste, siis neid ka rohkesti kasutatakse. Töökodade tervishoid jätab palju soovida.

16. Sotsiaalkindlustuse arengu sihtjooni Eestis. Kuidas teostada tööpuuduse vastu kindlustamist Eestis. Refer. L. Johanson.

Kõne kokkuvõte ilmub ühes järgmises numbris.

Tööpuuduse vastu kindlustamine peaks teostatud saama: 1) kindlustamine olgu sunduslik kõigile töölilisele ja teenijaile. Tööpuuduse vastu peaksid ka eestkätt põllutöölised kindlustatud olema. Põllutöölisi on palju ja nende elutingimused on eriti rasked. Samuti ka majateenijad, kes peaksid ka tööpuuduse vastu kindlustatud olema.

2) Kindlustamine peab toimuma kindlustuskassade kaudu, mis moodustuksid praegustest haigekassadest, kellel sel alal kogemusi. Haigekassad praegusel kujul kaoksid, kuna asemel tuleks territoriaalsed (ringkonnakassad), kus leiaks aset kõik kindlustusalad. Selle tõttu väheneks ka valitsemise kulud.

3) Töölise omavalitsus peab neis kassades alale jääma. Kassade juhtivad organid valitakse omavalitsuste alusel.

4) Kindlustusmaksu ei tohi panna tööliste eneste peale. Riik peaks maksma $\frac{1}{2}$, ettevõtjad $\frac{1}{2}$ maksudest. Kui võrrelda meie ettevõtjaid, siis peab tähendama, et nad on palju paremates tingimustes, kui mujal riikes. Neil tuleb maksta preemiaid ainult haiguse ja

õnnetuste juhtudel, kuna teistes maades aga veel palju teisigi kindlustusliike maksmas, kus ettevõtjatel tasuda tuleb. Ka on meie tööliste palgad madalad, mistõttu ettevõtja poolt makstav osa veelgi väheneb.

Referaadi lõppedes esitab vastuvõtmiseks sellekohase resolutsiooni, mis järgmine: „Tööpuuduse vastu kindlustamist tuleb Eestis teostada järgmistel alustel: 1) Kindlustamine olgu sunduslik kõigile palgatöölisele ja teenijatele, ka põllutöölised ja majateenijad ühes arvatud. 2) Kindlustamine sündigu kindlustuskassades, mille ülesanded tulevad panna haigekassade peale. 3) Kindlustuskassa volikogu ja juhatus valitakse omavalitsuse alusel. 4) Kindlustusmaksust tasub riik $\frac{1}{2}$ ja ettevõtja $\frac{1}{2}$.

Resolutsioon võetakse vastu ühel häälel.

17. Kongressil algatatud küsimused.

1) Tõstetakse üles küsimus, kas võib olla ühel ja samal ajal kahes kassas liige.

K. Luuk arvab, et võib olla küll, sest liige maksab liikmemaksu kahte kassasse.

E. Nerep arvab, et ei või olla kahes kassas liikmeks, sest juba sellest silmapilgust peale, mil isik astub teise kassa liikmeks, langeb ta esimese kassa alt välja (seaduse järgi). Kahes kassast kahes ettevõttes töötamise korral aga abiraha võtmist ei saa õigeks pidada (isiklik arvamane).

K. Luuk: — Kui liige maksab kahte kassasse liikmemaksu, siis peab ta ka abiraha saama kahes kassast, sest liikmemaksude järele arvatakse vastavalt abiraha välja.

L. Johanson: — Kui kahel asutisel on ühine ametnik ja kuulub kahe kassa alla, siis arvatakse ju tema palgast mõlemalt poolt liikmemaks maha, selle maksu järgi saab ta abiraha. Kui ta aga ainult ühest kassast abiraha saaks, siis jääb tal ju osa abiraha saamata. Tegelikult on tal õigus ka arstiabi saada kahes kassast, kuid kahekordset arstiabi anda pole ju mõtet. Küsimus tuleks viia Kinnitusnõukokku seletuse saamiseks.

M. Toom arvab, et ei saa olla liige kahes kassas, peaks kuuluma selle kassa alla, kuhu langeb liikmemaks peatöö eest. Seadust tuleks parandada meie olude kohaselt.

E. Rosenberg arvab, et juba T. T. Seaduse p. 279 järele ei saa olla liige kahes kassas.

A. Paal arvab, et on õige abiraha maksta kahes kassast, pooldab küsimuse Kinnitusnõukogule seletamisele andmist Liidu kaudu. Otsustatakse ühel häälel küsimus Kinnitusnõukokku seletuse andmiseks sisseanda.

2) Kui tööline tööle tulles vabriku piirkonnas kukkudes end vigastab, kas seda lugeda õnnetusjuhtumiks töö juures või hari-likuks haiguseks? Selle küsimuse tõstab üles A. Tammemägi.

Sindi Kalevivabriku Haigekassa esindaja seletab, et neil olnud sarnane juhtum, kus tööline peale esimest vilet, tööle minnes kukkus, missugune juhtum tunnistati E. Tööl. Kinnitusühisuse poolt õnnetusjuhtumiks.

K. Luuk arvab, et õnnetust ei saa piirata kohaga, vaid õnnetust tuleb lugeda vabriku või ettevõtja ülesande täitmisele asu-

mise silmapilgust. Toob ette sellekohaseid näitusi.

3) *H. Lill* esineb sooviavaldusega, et tulevikus kongressi päevakorra juurde lisatakse Liidu juhatuse etepanekud ja seletuskiri päevakorra üksikute punktide kohta.

4) Kongressi abijuhataja *A. Tammemägi* kannab ette 12 kongressi saadiku allkirjaga sisseantud kirjaliku protesti, mis järgmine:

„Meie allakirjutanud kongressi saadikud protesteerime ja ei loe õigeks koosoleku juhataja konstateerimist, nagu oleks kongress eitavalt otsustanud N. Venemaale sõidu. Esiteks ei seisnud N. Venemaale sõidu küsimus päevakorras, mispärast enamusi saadikuid ei saanud seisukohta võtta, teiseks ei talitanud koosoleku juhataja õieti ettepanekute hääletamisel, kuna suur hulk ettepanekuid ei pannud üldse hääletamisele. Paneme ette kongressile seda otsust tühistada.“

(allkirjad.)

A. Assor teatab läbirääkimistel, et meeleolu on õige ärevaks läinud, ei tohiks nii lahku minna, arwab, et täna varem vastuvõetud otsus on kõige õigem.

V. Luksepp arwab, et varem tehtud otsust ei saa lugeda korrektseks.

F. Karuks küsib, miks ei pannud koosoleku juhataja tema ettepanekut hääletusele.

A. Assor: — Sotsiaalkindlustus Venemaal

erineb tunduvalt meie sotsiaalkindlustusest. Meil puudub peakoosoleku seisukoht selle küsimuse otsustamiseks. Protest oleks pidanud adresseeritud saama Liidu juhatusele, kuid mitte kongressile.

E. Rosenberg teatab, et kongressi päevakorda sai teadlikult võetud punkt „Õppereisid“, sest oli loota ministeeriumilt celarvesse võetud E. H. Liidule toetust Kr. 3.000.—. Kui päevakorda oleks täiendatud punktiga „N. Venemaale sõidu küsimus“, siis oleks Liit ennast näidanud halvast küljest ja võib olla oleks ka ilma toetuseta jäänud.

Tehtakse ettepanek kirjaliku protesti vastuvõtmisega annuleerida kongressi endine otsus.

Ettepanek sai hääletusel poolt 9 (üheksa) häält, vastu 9 (üheksa), seega jääb maksma kongressi endine otsus, millega otsustati N. Venemaale õppereisi korraldamine eitavalt.

Kongressi lõpetab koosoleku juhataja *A. Linnomägi* kell 15.10 min. tänades kongressi saadikuid tehtud püsiva töö eest, olgugi et mõne päevakorra punkti arutusel ärevaks mindi, tuleb kongressi lõpuotsust siiski lepitavaks pidada ja avaldab soovi, et ka Kreenholmi Haigekassa, kes oma esindaja kaudu kongressi tööst osavõttis, lähemal ajal E. H. Liidu liikmeks astub.

Kongressi juhatajad: (allkirjad.)

Protokollkirjutajad: (allkirjad.)

Sotsiaalkindlustus välismail.

Arstide ja haigekassade vahekorras Saksamaal.

Saksamaa riikliku kindlustusseaduse (Reichsversicherungsordnung) järgi haigekassade ja arstide vahetõrje reguleerib arstide ja haigekassade riiklik nõukogu (Reichsausschuss für Ärzte und Krankenkassen), kes annab ka vastavaid instruktsioone arstide tegevuse kohta haigekassades, arstilepingute aluste, arstitasu aluste ja suuruse kohta.

Saksamaal on läbilõõnud arusaamine, et haigekassade ülesannete rahuloldav teostamine oleneb suurel määral arstide ja haigekassade vahekorras ning arstlikust kontrollist. Ollakse ka arvamisel, et hea arstiabi ei olene veel suurest arstide rohkusest. Saksamaa haigekassades on tegevuses 35.000 arsti, kuid valitsuse seletuskirja järgi oleks küllalt 21.000 arstist. Brüningi valitsuse uues sea-

dused nähti ette ka arstide arvu vähendamine, kuigi selle vastu arstid olid.

1930. a. said arstid Saksamaa haigekassadelt $\frac{1}{2}$ miljardi marka, see on — enam kui see summa, mis maksis haiguskindlustus 1913. a.

Sotsiaalkindlustus odavam erakindlustusest. Sakslane Bruno Kurth tõendab statistika varal, et kui erakindlustuses tuleb kindlustatu kohta maksu 4,69 marka, siis sotsiaalkindlustuses 3,26 m.

Haiguskindlustus Palästiinas.

Palestiina töölishaigekassad on Juudi töölisorganisatsioonide loodud. Neil oli viimase aruande järgi 18.000 liiget. Haigekassade teenistuses on rida arste. Nii kassa arstid, kui ka ambulatooriumid võtavad vastu ka Araabia talupoegi ja töölisi. Haigekassad nõuavad üldise haiguskindlustuse teostamist.

Tööpuudus.

Tööpuudus tööstusriikides,

näitab küll hooajatööde arvel väikest langust, kuid üldiselt tuleb proletariaadil ka praegu ja tulevikus kannatada tööpuuduse raskust.

Töölisel nõuavad tööpäeva lühendamist 7 tunnini ning seal, kus see veel maksev pole, tööpuuduse vastu kindlustamist.

Põhja-Ameerika Ühendriikes on töötuid üle

9 miljoni. Riiklik abi on siin enam kui puudulik. Toetatakse omaabile. Paljud töötud on peavarjuta ja nälgivad. Hulk välismaalasi saadeti maalt välja — kodumaale.

Saksamaal on töötuid üle 4 miljoni. 81 protsenti töötuid saavad tööpuuduse vastu kindlustamise seaduse alusel toetust. Muidugi on toetus tähtajaline, nii et pikemat aega töötud peavad paratamatult nälgima.

1930. a. oli toetusesaajaid 2 miljoni, kuna 1 miljon töötut täiesti ilma toetuseta jäid.

Inglismaal on töötuid umbes 2,5 milj. Tööpuuduse all kannatavad iseäranis tekstiil- ja mäetööstus ning raudtee transport ja põllumajandus. Paljudel tööaladel on palkasid vähendatud, kuna töötute tagavaravägi suur on. Osa töötuid saab toetust.

Tshekhoslovakkias on töötuid umbes ½ miljoni, iseäranis tekstiil-, metalli- ja chitustööaladel. Osa saab toetust.

Prantsusmaal on töötute arv kasvanud. Umbes 20.000 töölist saavad tööpuuduse vastu kindlustamise seaduse alusel toetust.

Hispaanias on töötuid alla miljoni, samuti *Poolas* ja *Itaalias*.

Kuigi neis riikides on töötute toetamine vastavate seaduste alusel mingisugusel määral korraldatud, siiski viletsus ja puudus tööstusraioonides ja linnades on suur.

P.-Ameerika Ühendriikes on terase valmistus viimasel aastal langenud 65%, automobiilide valmistus 40 ja terve tööstus 40%; Saksamaal valmistus võrreldes 1929. aastaga 26%, võrreldes 1929. a. — 47%, Inglismaal on terase- ja malmitoodang 1930. a. langenud poole võrra.

Kaubandusline läbikäimine maailmas on läinud aastal langenud 20%, Saksamaa eksport 9%, Inglismaa — 19%, P.-Ameerika Ühendriike eksport — 24%.

Töötuid arvatakse olevat üldse 35 miljoni.

Tervishoid.

Dr. August Veltmann — tervishoiu inspektoriks.

Hariduse- ja šotsiaalministeeriumi tervishoiu- ja hoolekandevalitsuse tervishoiu inspektoriks, ühtlasi nõunik-arstiks on määratud Dr. Augué Veltmann, arvates 1. maist 1931. a.

Haapsalu tervismuda-, õhu- ja merekuurort on avatud. Mudaga arstitakse eriliselt silmapaistva eduga: 1) liigendite- ja lihastehaigusi — lihaste ja liigendite jooksjahagust — rheumatismi, liigendite ja luude põletikke; 2) kroonilisi põlendikulisi ja eksudaatiivseid protsesse — naistehaigusi, kõhukelme ja maksahaigusi, 3) ainetevahetuse haigusi — podagrat, inglishaigust — rachitist, 4) pinnaliste närvide haigusi — ischiast, närivalusid jne. 5) mitmesuguseid selgrooüdi haigusi.

Süsihappe ja teiste vannidega arstitakse südamehaigusi, veresoonte lubjanemist, närvinõrkust, kehv-veresust ja mõningaid teisi haigusi.

Nakkus- ja vaimuhaiged vastu ei võeta.

2—6-toalised möbleeritud, köögiga korterid maksavad Haapsalus 70—250 kr. hooajalt, üksiktoad 30—60 kr. hooajalt või 15—20 kr. kuus, kuna pansioonides ühe voodiga tuba täie ülespidamisega maksab 70—100 kr. ja 1—2 voodiga tuba ülespidamiseta 20—60 kr. kuus.

Ülespidamist saab pansioonides 1½—3 kr. eest päevas, lõuna hotellides või kuursaalis 50—90 senti.

Teateid annab Haapsalu linnavalitsus.

Arstide ja haigete arv Tallinna keskhaigemajas.

1929. a. aruande järgi oli keskhaigemajas aastast juuretunud 6641 ja lahkunud 6634 haiget. Neist surnud 265.

Lõikusi oli 2070.

Sünnitusi 1277, aborte 432.

Sisehaigusi 1508.

Arstline personaal on praegu peale direktori: 2 arsti palgaga 281 kr., 1 arst — 208 kr., 4 arsti — 191 kr., 8 arsti — 169 kr., 3 arsti — 141 kr., 7 arsti — 90 kr. kuus.

Ei saa ütelda, et võrreldes haigete arvuga, arstide arv küllaldane oleks.

Võtke näiteks sünnitusjaoskonnad — need on kahes majas, kummagi kohta arst. On öid, kus ühes jaoskonnas oli isegi 5 sünnitamist.

1277 sünnitust, 432 aborti ja peale selle imikute ravimine annab siin küllaldast tööd.

Keskhaigemajas ravivad endid peamiselt kehvemad inimesed, kuna teised lähevad sõjaväe ja erahaigemajadesse.

Surma lõikus.

Surmajuhtumid Balti Puuvillavabriku Haigekassa liigete keskel.

1. kuni 31. V. 1931. a.

Volosevitsch Ermil, 55 a. vana, lukusepp, töötas 1917. a. alates. Suri 27. I. söögikõri vähja haigusse.

Ljubesnikov Renate, 18 a. vana, kangur, töötas 25. V. 1928. a. alates. Suri 2. II. kopsu- ja sooltetiisikusse.

Vaher Elvine, 41 a. vana, ketraja, töötas 1920. a. alates. Suri 26. II. kopsupõletikku.

Borovkov Pelageja, 33 a. vana, ketraja, töötas 1921. a. alates. Suri 6. IV. ajukelme põletikku.

Roots Jüri, 71 a. vana, lukusepp. Suri 17. V. s. a. südamehaigusse.

Maikuu sündmustik.

1. — Tööliste meeleavaldused ja rongikäigud kõigis Euroopa linnades, ka Tallinnas ja Tartus. — Brasiilia meriväe arsenaalisa miinitöökoda lendas õhku — surnuid üle 200. — Riias vangistati 120 kommunisti. — Nev-Yorgis avati 86-kordne maja — kõige kõrgem maailmas.

2. — Petserimaal põles 7 talu maha. — Kairos oli haareminaiste meeleavaldus Sidky-pasha vastu. — Swatous, Hiinas hukati 1. mai meeleavalduste pärast 89 kommunisti. — Heideti pomm Jaapani peaministri majja — vigastada keegi ei saanud.

3. — Rätsepätöölise streik Tallinnas laienes. — Gotlandi saare läheduses merel põles Eesti aurik „Koit“ ühes 100 elusloomaga. — Boodeni järvel uppus 11 noort inimest.

4. — Kaitseväge lennuk sõitis vastu „Punast majakut“: surma said lendurid Sööt ja Sepp. — Poolamaal hävitas tuli ühes külas 24 maja.

5. — Hispaania võõrasteleegioni mäss Marokkos suruti maha.

6. — Arstid nõuavad arstiteaduskonna ajutiselt sulgemist.

7. — Rakveres surmas enese kõrgepingega keegi mees.

8. — Riigikogus võeti vastu eksportkrediidi seadus. — Saksamaal kohati uputus. — Ungaris surmas väik 3 töölise. — Kalifornias jäi autobuss 40 lapsega rongi alla: 4 last ja autojuht said surma, 25 last raskesti vigastada. — Jaapanis hävitas tuli Yamanaki linnas umbes 1000 maja.

10. — Hispaanias kirikute ja kloostrite põletamine. — Jaapanis Takani mäekaevandustes keeldusid 200 töölise maa alt väljatulemast enne, kui nende nõudmised täidetakse. — Nõmme teel vägistanud joobnud sõitja naisautojuhi.

11. — Indias on mässus surma saanud üle 1000, vangistatud üle 2000. — Uuel Shotimaal sai söekaevanduses 5 töölise plahvatuse läbi surma.

12. — Iisakus põles lauavabrik maha. — Autoõnnetusel sai konstaabel Kerge surma, 3 inimest vigastada.

13. — Jaapanis põles maha Shiranemachi linn 500 elumajaga. — Puhk ja pojad omandavad osa „Silvat“. — Kohilas uppus pärmi- vabriku tõrde tööline Arved Leister.

14. — Rootsis Odaleni tööstusraioonis olid kokkupõrked streikijate ja sõjaväe vahel. Sõjavägi laskis rahva peale — surnuid 5 ja hulk haavatuid. — Egiptuses valimisvõitluses on umbes 20 inimest surma ja 40 haavata saanud. — Prantsuse presidendiks valiti Paul Doumer.

15. — Egiptuses leiti väärtuslik vaarao hauakamber. — Rakvere lina- ja takuketramise vabrik jääb seisma — 52 töölise töötä.

16. — „Estoonia“ meiereis osal töölisel 16-tunniline tööpäev. — „Rauaniidis“ haigestuvad töölised mürgiste aurude läbi. — Briti ametiühingud nõuavad tööpuuduse vastu kindlustamise täiendamist. — Pärnu kiirrongist läksid vedur ja kaks vagunit tee äärde küljeli — inimohvreid pole.

17. — Jaapanis jäi kinos tulle 70 inimest. — Hiinas umbes 2 miljoni pimedat, kes nälgivad. — Saksamaal töölised nõuavad sotsiaalkindlustuse ulatuse laiendamist. — Tikustrust on Eestis 1930. a. 14.727.000 st. puhaskasu saanud.

18. — Rotermani autojuht Jüri Lemberg ja tööline Gustav Vallner said autoõnnetusel surma. Karksi vallas põles 4 talu maha. — Rootsis sõjaväe poolt mahalastud töölise matuse puhul kõigis vabrikuis 1-minutiline tööseisak.

19. — Stokholmis töölise meeleavaldused ja kokkupõrked politseiga — haavatuid üle 20 inimese. — Savitöölised nõuavad palgakõrgendust.

20. — Soome-Vene vahekord muutub Ingerimaal kolhooside sisseseadmise pärast teravamaks. — Leiti põhjanaba uurija prof. Vegeneri laip — jääväljadelt. — Varssavis 500 nälgijat Vene konsulaadi ees — tahavad pääseda Venemaale.

21. — Tallinna linnavolikogu pikendas äriteenijate tööaega. — Rätsepätöölise nõudmised leiavad vastuvõtmist. — Soomes kahe kuuga 400 pankrotti. — Tselluloosi vabrikus Tallinnas sai Leena Eerman mürkgaasi läbi surma. — Pilsudski nimelises kaevanduses laskis politsei töölise peale: surnuid 4 ja haavatuid 7.

22. — Rahvahäätusest osavõtt tehakse sundsulislikus. — Tallinna keskhaigla teenijail on suvepuhkust vähendatud. — Viljandi tikuvabrik jääb seisma — 96 töölise töötä.

23. — Narva kalevivabriku juhatus teatas töölisele, et vabrik suvel 1½ kuuks seisma jääb. — Eestis lastehaigustest liikumas difteeriit ja sarlakid.

26. — Soome lahes hukkus Vene allveepaati ühes 35 mehega. — Indias hukkus kulakaevanduses 77 töölise. — Ühe Chicago ajalehe lennuk hukkus 4 sõitjaga.

27. — Tokios raudteetenijate streik — 1800 osavõtjaga.

28. — Pagaritöölised on öötöökeelu kärpimise vastu ühisele seisukohale asunud. — „Dvigatel“ läks uute omanikkude kätte. — Professor Piccard käis Schweitsis õhupalliga 16.000 meetri kõrgusel, et teha teaduslikka uurimusi. — Avati 15. rahvusvaheline töökonverents.

30. — „Silva“ tunnustati maksujõuetuks.

31. — Saku ja Männiku jaamade vahel jäi rongi alla kaitseväge veoauto: Autojuht Kangur sai surma, 4 sõdurit vigastada. — Rätseppade streik lõppemisel võiduga.

Tegev toimetaja L. Johanson, kaastoimetaja Aug. Gustavson.

Vastutav toimetaja: L. Johanson.

Väljaandja: Eestimaa Haigekassade Liit.

Kirjastuse o.ü. „Täht“ trükk, Tallinnas, V. Pärnu mnt. nr. 31.